

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886. Första Kammaren. N:o 10.

Lördagen den 27 Februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr *Adelsköld* anmälde, att han inställt sig för att deltaga i riksdagsgöromålen.

Justerades protokollet för den 20 i denna månad.

Företogs val af tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret jemte deras suppleanter; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit till valmän utsedde:

Herr <i>Björnstjerna</i>	med 66 röster,
” <i>Burenstam</i>	” 66 ”
” <i>Clässon</i>	” 66 ”
” <i>Dahl</i>	” 66 ”
Friherre <i>De Geer af Leufsta</i>	” 66 ”
Herr <i>De Maré</i>	” 66 ”
Friherre <i>von Essen, F.</i>	” 66 ”
” <i>von Essen, R. J.</i>	” 66 ”
Herr <i>Falk, W.</i>	” 66 ”
” <i>Fock</i>	” 66 ”
” <i>Gahn</i>	” 66 ”
Grefve <i>Hamilton</i>	” 66 ”
Herr <i>Hederstierna</i>	” 66 ”
” <i>Peyron</i>	” 66 ”
Grefve <i>Piper</i>	” 66 ”
Herr <i>von Platen</i>	” 66 ”

Herr <i>von Post</i>	med 66 röster,
Friherre <i>Ramel</i>	66 "
Herr <i>Reuterswärd</i>	66 "
" <i>Räuf</i>	66 "
Grefve <i>Sparre</i>	66 "
" <i>Wachtmeister</i>	66 "
Friherre <i>Hochschild</i>	65 "
Herr <i>Bennich</i>	64 "

Företogs val af sex suppleanter till Kammarens valmän för utseende af Riksdagens fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret jemte deras suppleanter; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit till suppleanter för nämnde valmän utsedde:

Herr <i>Ros, Axel</i>	med 56 röster,
" <i>Odelberg</i>	56 "
" <i>Schotte</i>	55 "
" <i>Sandberg</i>	55 "
" <i>von Baumgarten</i>	55 "
" <i>Tamm, H. P. P.</i>	54 "

sedan ordningen mellan dem, som erhållit lika antal röster, blifvit genom särskilda lottningar bestämd.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Bevillnings-Utskottets den 24 innevarande Februari bordlagda betänkande N:o 1.

Föredrogs å nyo och godkändes Stats-Utskottets den 24 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående försäljning af förra hospitalssysslomansgården i Linköping.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Stats-Utskottets den 24 innevarande Februari bordlagda utlåtanden N:is 19—22.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 23 och 24 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel.

1 och 2 punkterna.

Biföllos.

3 punkten.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Den motionär, som här vändt sig med klagomål mot näringsstatistikens tillstånd och framställt sina önskingar om dess förbättring, har ansett det nödvändigt för sitt ändamål att i hög grad klandra allt, hvad som hittills i detta afseende skett, och särskildt det embetsverk, som haft att bearbeta och framlägga den statistik, i hvilken han önskar förbättring. Han har tagit munnen så full, att han lyckats i viss mån imponera på Stats-Utskottet, hvilket jag knappast trodde vara möjligt. Jag har visserligen hört, att mycket stora strykningar skett i Utskottets första uppsats angående hans förslag, men ännu återstår något, som tvingar mig att redogöra för Kammaren, hurudant förhållandet till denna sak inom embetsverket varit; och då detta dessutom väl förtjenar en framställning, har anledningen dertill varit mig i viss mån välkommen.

Det mest framlysande draget i motionärens framställning är ett missförstånd i fråga om hvad den statistik är eller bör vara, som skall åstadkommas, särskildt den som bör af Kommerskollegium framläggas. Han säger, att kunskap om den faktiska verkligheten och de ekonomiska lagar, som der råda, ej kan vinnas på annan väg än observationens, och att af denna orsak insamlandet af näringslivet berörande data och deras bearbetande är ett behof, hvilket i ett kultursamhälle låter sig allt mindre afvisas, i samma mån näringslivet utvecklar sig i allt rikare former. Hvad han åsyftar är icke blott insamlandet af näringslivet rörande data utan äfven deras bearbetande. Hvad han dermed förstår får man veta på sid. 4 i hans motion, der det heter: "Huru som helst är det emellertid ur näringslivets och statslivets förenade synpunkt mycket att beklaga, att näringsstatistiken ej lyckats tillvinna sig någon uppmärksamhet från vederbörandes sida; ty många äro de brister, som till skada för den industriella verksamheten vidlåda den samma, och så litet lemna den svar på hvad man önskar veta, att hvarje gång, då någon viktigare, näringslivet berörande reform ifrågasättes, så göras särskilda undersökningar till ett tvingande behof."

Nu hemställer jag till herrarne, om någon statistik i världen skulle kunna vara sådan, att, om man önskade få särskilda svar på någon fråga i afseende på någon viktigare, näringslivet berörande reform, det icke skulle vara ett alldeles tvingande behof att för ändamålet göra särskilda undersökningar. Statistiken är ett insamlande och ordnande af uppgifter om fakta, af hvilka hvem som helst bör kunna få veta hvad han önskar om faktiska förhållanden. Bearbetandet af statistiken tillhör deremot statsmän, diplomater, nationalekonomer, industriidkare och handlande. Af dem måste bearbetningen verkställas, och vi hafva också fått den i alldeles utmärkta komitébetänkanden

*Ifrågasatta
nya formulär
för primär-
uppgifter
angående
närings-
statistiken.*

*Ifrågasatta
nya formulär
för primär-
uppgifter
angående
närings-
statistiken.
(Forts.)*

m. fl. verk, som i flera afseenden äro högst upplysande med afseende å de i dem behandlade frågorna. Men till insamländet och delgifvandet af de fakta, på hvilka allt hvilar, måste den egentliga statistikens uppgift vara inskränkt.

Motionären påstår, att näringsstatistiken ej tillvinner sig någon uppmärksamhet från vederbörandes sida, samt fortgår vidare i samma anda och beskyller kollegium direkt för försummelse af embetspligt. Jag kan icke underlåta att något suppleras hvad han bland annat nämner om vår instruktion. Han säger att det enligt 1 § af denna instruktion åligger kollegium: "att vara noga underrättadt om tillståndet med rikets handel och sjöfart och alla andra näringar inom landet, som i allmänhet inbegripas under benämning af fabriker, manufaktur och handverk; att i afseende på de näringar, åt hvilka kollegium tillhör att egna uppmärksamhet, tillse, om och hvilka hinder ligga i vägen för deras förkofran och utbildning, samt hvilka medel kunna vidtagas till hindrens undanrödjande, och att i sådant afseende äfven inhemta kännedom om handels, sjöfartens och öfriga näringars tillstånd och fortgång i andra länder och de anstalter, som till deras befrämjande derstädes kunna vara vidtagna eller vidtagas." Detta är mycket riktigt citeradt, och jag instämmer fullkomligt i hvad han tillägger, att "än i dag måste de lemnade föreskrifterna anses tillfredsställande för äfven långt gående anspråk på statens omsorg om landets näringar." Men när han vill tillämpa denna paragraf på publicerandet af statistiken, förbiser han att derom finnes i de citerade orden alldeles intet, hvaremot det är föremål för särskilda bestämmelser så väl i denna 1 §, i hvilken det säges att "Kollegium tillhör att årligen afgifva berättelser om förhållandet med rikets handel och sjöfart, fabriker och handtverkerier", som i 2 §, der det för hvarje af dessa särskilda grupper af industriell verksamhet upppepas, att till kollegii åliggande hör att upprätta statistiska tabeller. Men skulle allt, hvarom det åligger kollegium att göra sig underrättadt, publiceras, skulle det fylla ganska många volymer till mycket liten nytta, helst publikationen derigenom måste blifva högst betydligt fördröjd. Deremot har kollegium till skyldighet att afgifva utlåtanden om handels och sjöfartens tillstånd, när sådant begäres. Huru kollegium fullgjort denna sin skyldighet, tillkommer icke mig att bedöma, men i allmänhet gillas hvad kollegium föreslagit, och Riksdagen har ännu aldrig begärt ytterligare utredning om något, som kollegium haft till åliggande att utreda, utom i en enda fråga, nemligen — om kollegii egen organisation.

I allt fall beror det emellertid på nämnda missuppfattning, att motionären här skrivit i hop och fyllt 10 sidor med olika petita. En del deraf innehåller åtskilligt, som kan vara ganska bra, dock mera för teknici och nationalekonomer, som vilja utreda särskilda frågor på grund af de upplysningar de kunna inhemta, men hvilka omöjligen kunna tagas utslutande från kollegii tabeller, enär de förutsätta en specialkännedom, som icke kan ur dessa tabeller hemtas, och som det hvarken är möjligt eller lämpligt att kollegii berättelse skall innehålla. Stundom hugger också motionären något i sten, såsom då han vill,

att det skall åligga grufegare att uppgifva, huru mycket gråberg de upptaga ur grufvorna. Det skulle blifva alldeles vilseledande, derigenom att dels till följd af den nu brukliga så kallade igensättningsmetoden mycket gråberg användes att fylla de tomrum, hvilka genom grufarbetet uppkomma, dels icke blott malmens beskaffenhet utan ock dess förekomstsätt gifva anledning till brytande af större eller mindre kvantiteter gråberg. Mängden deraf kan derföre hvarken med hänsyn till dess summa, eller medeltal för flere särskilda grufvor, eller förhållande till den egentliga malmens mängd lemna någon som helst sifferuppgift, som det vore af vigt att känna. En skicklig kemist kan genom analys af malmprof på några timmar till full visshet utröna det, om hvilket man genom en kostbar och tidsödande mätning eller vägning af gråberget blott skulle kunna komma till en högst oviss gissning.

*Ifrågasatta
nya formulär
för primär-
uppgifter
angående
närings-
statistiken.
(Forts.)*

Motionären påstår, att kollegium alldeles icke gjort något under dessa år, och citerar den ene efter den andre af författare, som, i likhet med honom, roat sig med att anfalla kollegium, för att visa att kollegium icke gjort något. När jag först blef anställd i kollegium hade ganska betydliga förändringar skett i afseende å anordningen och fullständigheten af dess statistik. Här är en utrikes-berättelse för år 1870 med icke angifvet sidtal, men med 14 bilagor. För år 1873 är samma berättelse ungefär tre gånger så stor, med 46 tabeller. Berättelsen om den inrikes sjöfarten för år 1869 har 13 tabeller. För år 1872 är samma berättelse ungefär tre gånger så stor och åtföljd af, efter hvad jag vill minnas, 46 tabeller.

En sak, som motionären med fullt skäl önskar, är, att den stora rubriken "maskinerier och redskap, andra slag ej specificerade" i berättelsen om utrikeshandeln blefve delad i särskilda klasser. Det är dock alls icke kollegium det tillkommer att lemna föreskrift om de rubriker, under hvilka tullmyndigheterna i stapelstäderna skola upptaga in- eller utförda varor, utan detta beror på de ordres Generaltullstyrelsen gifver de särskilda tullkamrarne rörande meddelandet af dessa uppgifter. Nämnade styrelse och kollegium hafva emellertid utarbetat förslag till ändringar derutinnan, hvilka sannolikt snart kunna komma att tillämpas.

Hvad som förnämligast och framför allt är en brist i kollegii berättelse om näringarna i landet är det, att ganska många näringar deri icke finnas upptagna. Kongl. Maj:t ålade mig i egenskap af tillförordnad president i kollegium att afgifva förslag till åtskilliga förändringar, som egentligen afsågo kollegii organisation och skulle underlätta dess omorganisation eller indragning. Vid utförande af detta uppdrag tog jag mig friheten att till Kongl. Maj:t hemställa, att Kongl. Maj:t måtte förordna "att till de fabriker och manufakturver, om hvilka det åligger Kommerskollegium att årligen afgifva berättelser, äfven böra räknas sågverker och qvarnar, som drivas med afsigt af försäljning utaf dervid tillverkade produkter eller mot afgäld." En framställning i saken har således skett, men något svar derå har icke erhållits. Det är emellertid dessa jente de senare tillkomna mejerierna

*Ifrågasatta
nya formulär
för primär-
uppgifter
angående
närings-
statistiken.
(Forts.)*

och fabrikerna för tillgodogörande af elektricitet, som motionären anser böra tillkomma i kollegii fabriksberättelse.

Men det enda af motionärens många yrkanden, som af Utskottet upptagits, är att ändring borde ske i de formulär till primäruppgifter, hvilka begagnas och öfver hvilkas lämpliga innehåll och uppställning samt tidsenliga förbättrande det tillkommer kollegium att vaka. Efter hvad jag hört, har det ansetts varit i högsta grad felaktigt af kollegium att icke i detta afseende hafva åstadkommit hvad som borde kunnat åstadkommas. I afseende härå säger Utskottet följande: "De upplysningar och anmärkningar, hvilka motionären i denna motion framlagt rörande beskaffenheten af den statistik öfver Sverges näringar, handel och sjöfart, som Kommerskollegium under en följd af år utarbetat och fortfarande har till åliggande att utarbета, hafva synts Utskottet böra särskildt uppmärksammas, ty huru stort afseende än rättvisligen bör fästas å de svårigheter, hvilka kollegiet har att öfvervinna för att bringa näringsstatistiken till en tidsenlig utveckling, tyder dock motionärens framställning derpå, att i en del af de påvisade bristfälligheterna ändring bör af kollegiet kunna åstadkommas. Så är åtminstone fallet med de formulär till primäruppgifter, hvilka begagnas och öfver hvilkas lämpliga innehåll och uppställning samt tidsenliga förbättrande det naturligtvis tillkommer den myndighet, som utarbetar och svarar för statistiken, att vaka."

Närmaste anledningen till detta Utskottets yttrande kan ej vara någon annan än hvad motionären säger derom, att nämnda formulär äro så felaktiga, att kollegium sjelft erkänner dem vara bristfälliga och de genom dem vunna resultatene icke vara tillförlitliga. Så vidt det varit mig möjligt att utröna grunden till detta yttrande, är den att återfinna deruti, att komiterade för Kommerskollegii indragning eller ombildning i sitt betänkande af den 12 Mars 1884 omnämna, att i afseende å bergshandteringen, hvarmed komitén först sysselsätter sig, några tryckta blanketter icke finnas. Det är denna punkt motionären påträffat; och vidare har han funnit, att på ett ställe i berättelsen om bergshandteringen står i fråga om stångjernstillverkningen följande: "Med åberopande af hvad i de underdåniga berättelserna för åtskilliga föregående år blifvit anfördt angående ej mindre det förhållandet, att vissa till denna gren af jernhandteringen hörande verk på senare tider börjat användas uteslutande eller i betydligare omfattning för tillverkan af smältstycken, hvilka, der de ej disponerades direkt för export, hufvudsakligen vid andra med valsverk försedda verkstäder vällades och utarbetades, än den *svårigheten att med den form, i hvilken uppgifterna härom inkomme*, och i anseende till berörda fördelning af tillverkningsarbetet kunna med nöjaktig tillförlitlighet för alla förekommande fall beräkna, huru stort belopp af här åsyftade tillverkning borde under artikeln "Stångjern" upptagas." Motionären har lagt i hop dessa båda yttranden och kommit till den slutsats, att svårigheten att bestämdt angifva mängden af tillverkade smältstycken beror deraf, att blanketter eller formulär för uppgifterna angående bergshandteringen ej af kollegium tillhandahållas bergmästarne och bruksegarne. Huru förhåller sig härmed? Jo så,

att formulären, som böra lemnas, äro för länge sedan utgifna och hafva icke påkallat någon förändring. Deremot utlemnas icke till bergmästare, grufegare eller bruksegare tryckta blanketter, emedan hvarken bergmästare eller idkare af det fåtal yrken, som sammanfattas under namnet bergshandteringen, äro i behof af någon sådan uppräknig och indelning af många särskilda yrken, som är nödvändig för att erhålla likformiga uppgifter för alla de näringar, om hvilka det åligger landshöfdingeembetena, magistraterna och kronofogdarne att insamla uppgifter. De förra hafva genom sitt yrke kändedom om alla delar af bergshandteringen, och det förefinnes således icke något behof att till dem utdela blanketter.

Huru är det då med smältstyckena? Såsom man redan af namnet "smältstycken" finner, så är det icke annat än stycken af smältan, d. v. s. den klump af färskadt tackjern, som i smälthärden erhållits och skall till stångjern uträckas. För 40 år sedan hade man icke annat bruk för dessa smältstycken än att vid samma bruk, der de erhållits, omvalla och räcka dem till stångjern. De voro likasom sjelfva smältan intet annat än en vid tackjernets förarbetning till stångjern förekommande mellanprodukt, hvars tillvaro och mängd på intet sätt kunde intressera statistiken. Emellertid började svenskt jern att i utlandet användas till ändamål, för hvilka det var fullkomligt likgiltigt, om det var i form af stångjern eller af smältstycken. Det var därför bortkastadt arbete att uträcka smältstyckena till stångjern af olika dimensioner: 1', 2' o. s. v. Man kunde lika gerna köpa smältstycken som stångjern. Till följd deraf blefvo smältstyckena utförda, blefvo en handelsvara och förekommo såsom sådan i tulltabellerna. De måste därför i statistiken upptagas. Ungefär liktidigt eller något senare föranledde den nödiga koncentreringen af jernverken, att stora valsverk anlades, hvilka blefvo mycket större än som behöfdes för uträknig af blott de smältstycken, hvilka tillverkades vid det bruk, der valsverket blifvit anlagdt. Egaren af ett sådant verk uppgjorde därför öfverenskommelser med egare af närbelägna jernverk, att han skulle för dem till stångjern utvalsa deras smältstycken. Stundom köpte väl också valsverksegaren smältstycken. Dessa blefvo således en särskild industriprodukt, hvilken antingen såsom sådan exporterades till utlandet eller ock inom landet försändes från ett verk till ett annat för att till stångjern uträckas, och bruksegarne uppgåfvo sina tillverkningar till så och så många skeppund stångjern och så och så många skeppund smältstycken. Men när Kommerskollegium skulle hoplägga de i dessa uppgifter förekommande summor, kunde kollegium ej underlåta att anmärka, att i den mån smältstyckena blefvo inom landet till stångjern utarbetade, borde afdrag för dessa göras, ty eljest blef summan af rikets jernstillverkning för stor. Kollegium söker därför genom bergmästarne erhålla så noggranna uppgifter om förhållandet som möjligt och underkastar dessa uppgifter en omsorgsfull granskning, men finner dock att misstag möjligen egt rum, och det af mig upplästa stycket ur dess berättelse är intet annat än en reservation mot en dylik möjlighet. Men hvarför då icke utgifva tryckta blanketter efter nya formulär? Hvad skulle en bruksegare säga, som finge

*Ifrågasatta
nya formulär
för primär-
uppgifter
angående
närings-
statistiken.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
nya formulär
för primär-
uppgifter
angående
närings-
statistiken.
(Forts.)*

en blankett, i hvilket det stode ej blott hvad han redan vet, hvad han bör upplysa, nemligen huru mycket smältstycken och huru mycket stångjern tillverkas, utan äfven huru mycket deraf blir vid eget och huru mycket vid andras verk till stångjern uträckt. Huru mycket afsättes inom riket; huru mycket utom riket? o. s. v. Om man skickade till bruksegarne för besvarande af dessa frågor upprättade tabeller att ifylla, hvad skulle de i dem sätta upp? De skulle naturligtvis veta och kunna uppgifva, huru mycket de under året låtit uträcka till stångjern, men kunna ej med visshet veta, om de smältstycken de sålt blifvit exporterade eller inom landet till stångjern förarbetade, än mindre hvilket behandlingssätt deras behållningar af smältstycken komma att underkastas. Hvad blefve det för statistik? En bruksegare har t. ex. uppgifvit till kollegium, att han har 5,000 centner smältstycken, som han ämnar förarbeta till stångjern inom landet. Nästa dag kommer en order från en köpman på smältstycken att försändas till utlandet, och bruksegaren säljer dem dit. Det blefve ju en löjlig statistik, i hvilken ej fakta utan afsigter skulle uppgifvas.

Jag måste ytterligare säga några ord om svårigheten att bringa näringsstatistiken till ett bättre resultat. Att nå detta mål är högeligen önskvärdt, en ständigt förekommande önskan, som bör så vidt möjligt tillmötesgås. Jag måste uppehålla mig något vid hvad derom är sagdt. Motionären påstår, efter mycket utförliga resonnementer, att det icke finnes något annat skäl, som hindrar uppuående af detta önskningsmål, än bristande håg och fallenhet, och då kollegii berättelser ej innehålla allt hvad han i dem önskar finna, antager han det vara uppenbart, att håg och fallenhet hos alla de ordinarie tjänstemännen verkligen felas, hvarför han tillägger: "så framt presidenten för kollegium och chefen för Civildepartementet med hvarandra enas om, huru denna temligen enkla angelägenhet bör lämpligast ordnas, så lär väl ej heller för den senare möta någon svårighet att ur tillgängliga medel bereda tillgång för affönandet af extra biträden, å hvilka brist ej behöfver befaras." Hvilken grund har då motionären för sina påståenden, att kollegii arbetskrafter skulle vara tillräckliga men dåliga? Någon officiel källa, hvarifrån man skulle kunna bedöma förhållandet i detta afseende, finnes väl icke, men i komiténs för embetsverkets omorganisation afgifna betänkande finner man dess åsigt vara, "att den personal, som för det statistiska arbetets fullgörande erfordras, utom de personer, hvilka det högre statistiska arbetet skulle åligga, nemligen byråchefen och byråsekreteraren, icke kunde sättas lägre än till två amanuenser och åtminstone två biträden, samtliga arbetande 5 à 6 timmar dagligen". Då nu i kollegii kammarkontor finnes en kamrerare, en kammarförvandt, två kammarskrifvare och vanligen två biträden, hvilka fyra sistnämnda skulle motsvara de af komitén såsom nödiga ansedda två amanuenser och två biträden, anser motionären sig till fullo hafva bevisat, att brist på arbetskrafter ej förefinnes.

Motionären räknar således till de tjänstemän, som böra egna sin tid åt statistiken, alla de underordnade tjänstemännen; men han utsluter det vilkor komitén tillagt, nemligen att "för att embetsverket

skall kunna på ett tillfredsställande sätt lösa en sådan uppgift, måste, såsom kollegiet vid särskilda tillfällen äfven anmärkt, det statistiska materialet bearbetas af personer, som med fallenhet och häg för sjelfva saken kunna deråt egna sin tid odelad och icke, såsom förhållandet varit och är i kollegiet, nödgas splittra sin arbetskraft för olikartade göromål inom verket eller tjenstgöring i andra verk.“ Detta får dock ej glömmas. I synnerhet kamreraren är fullt upptagen med andra göromål. De två lägsta tjenstemännen få för sin tjenstgöring i Kommerskollegium hvardera endast 1,200 kronor i lön och hafva för att kunna lefva måst skaffa sig tjenstgöring på andra håll. Detta har icke kunnat förvägras dem, men upptager naturligtvis en väsentlig del af deras tid, som således alldeles icke är osplittrad.

Hvad som är af vigt är emellertid icke hvad motionären eller Utskottet sagt, utan önskvärdheten af att vi erhålla en, så vidt möjligt är, fullständig och god näringsstatistik. Kommerskollegium har aldrig förbisett vigten häraf och har verkligen, på sätt jag redan nämnt, utan braskande puffar gjort ganska mycket. Att vi emellertid icke gjort ännu mycket mera och, såsom motionären begär, utarbetat nya, ännu mera omfattande formulär än de nu brukliga, har till någon del berott af de förhållanden, under hvilka kollegium dessa senare år lefvat. Jag afser härmed icke, att detta egentligen icke tillhör kollegium, utan ett annat embetsverk, nemligen den statistiska beredningen, utan det förhållandet, att så väl Kongl. Maj:t som Riksdagen sagt, att Kommerskollegium med det allra första skall omorganiseras eller indragas, och att Riksdagen år efter år begärt att detta måtte ske till nästa riksdag. Jag frågar nu, huru det är möjligt för ett embetsverk, som skall lemna plats för ett annat, att grundlägga något så omfattande, som en ny näringsstatistik bör vara, hvarom motionären i sin motion gifvit en föreställning. Vi skulle då göra detta utan att veta, hvad afseende dervid komme att fästas. Vi hade endast att öfverlemnna arbetet till det nya embetsverket, som då troligen komme att ändra planen, så att det finge en statistik efter sitt hufvud. Men det är icke nog med detta allmänna hinder. Kongl. Maj:t har jemväl uttryckligen till de komitéer, som suttit 1875—1876 och 1883—1884, öfverlemnadt utarbetande af förslag till kollegii organisation, hvartill naturligen hört frågorna, så väl om statistiken fortfarande borde tillhöra detta verk eller öfverlemnas till ett annat, som äfven, om det förra alternativet antages, i hvilken omfattning och med hvilken personal arbetet skulle skötas. Att under sådana förhållanden af kollegium ifrågasätta eller göra större förändringar i den del af dess verksamhet, som afser statistiken, hade otvifvelaktigt ansetts i hög grad obefogadt. Men några flera förändringar än som skett, tycker man ändå borde hafva vidtagits. Jag får då fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att äfven om vi kunde göra sådana mindre förbättringar och finge Kongl. Maj:ts samtycke till hvad vi gjorde, skulle en lappvis förändring verka ganska skadligt. Nästan hvarje statistik, afgifven af hvem som helst, kan, ehuru underkastad tvifvel, likväl i sitt sammanhang sedd lemna många värdefulla upplysningar. Men det är då nödvändigt, att en viss kontinuitet iakttages. Man kan visserligen göra små förändringar, men

*Ifrågasätta
nya formulär
för primär-
uppgifter
angående
närings-
statistiken.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
nya formulär
för primär-
uppgifter
angående
närings-
statistiken.
(Forts.)*

ändringar i system taga bort möjligheten att göra jemförelser, som först då blifva till verklig nytta, när man kan oafbrutet fortsätta dem under fleråriga serier. Underkastad täta förändringar, blir statistiken obrukbar.

Ett annat förhållande, som jag måste påpeka, är nödvändigheten i näringarnas intresse af, att en sådan statistik, som den ifrågavarande, blir hastigt publicerad. Då motionären ej talat något derom, får jag säga, att en af de största bristerna i den svenska näringsstatistiken är ovilkorligen att den kommer för sent. Det dröjer nu på andra året innan den är färdig, men för att vara af någon nytta är det, såsom vi veta, nödvändigt att uppgifterna äro färska. Huru tillståndet är kan man nu ej se, endast hurudant det var för öfver år sedan. Det kan visserligen vara ytterst intressant att se näringarnas tillstånd under förflutna tider för t. ex. en historisk författare, men det ändamål, som denna statistik i främsta rummet är afsedd att uppfylla, blir dermed icke främjadt. Om nu Kommerskollegium i sina berättelser skulle ytterligare upptaga blott en brädel af hvad motionären föreslagit, skulle publikationen af dess berättelser så försenas, att helt enkelt samtliga dessa uppgifter blefve utan allt praktiskt värde. Man skulle då fordra att primäruppgifterna blefve kontrollerade; sedan komme utredningen, sammanställningen och dragandet af slutsatser, och på det sättet blefve den afsedda statistiken så gammal, att den för praktiska ändamål vore alldeles värdelös. Men det är icke meningen med en näringsstatistik. Den bör allmängöras så hastigt som möjligt, och härför finnes endast ett medel, nemligen tillräckliga och odelade arbetskrafter. Min förnämsta sträfvan har varit att göra Kommerskollegii berättelser så ganeliga och så fort kända som möjligt, men med kollegiets nuvarande personal är det med knapp nöd som det går för sig att t. ex. lemna Bevillnings-Utskottet tabellerna för 1884, innan Utskottet skall afgöra tullfrågorna för 1886. I allmänhet kan man ej förr än i Mars 1887 utlemna till tryckning hvad som händt 1886.

Jag har nu allt för länge uppehållit Kammarens tid, men ännu en sak beder jag att få nämna, nemligen med afseende på denna motions syfte. Huru skall ordnandet af en ändamålsenlig och så vidt möjligt fullständig statistik ernås? Min tanke är, att vi förlora en betydelsefull och afsevärd tid genom att icke göra något för sakens slutliga ordnande, utan öfverlemna detta till ett nytt embetsverk. Jag för min del anser, att man borde begagna tiden samt tillsätta en komité, till hvilken borde kallas några dertill lämpliga af kollegii embetsmän samt näringsidkare af olika yrken. Särskildt vore detta af nytta med hänsyn till möjligheten att erhålla sådana primäruppgifter, som industriidkarne hastigt och säkert kunna lemna. Uppskjutes detta tills ett nytt embetsverk blifvit organiseradt, förlora vi en dyrbar tid, och man måste sedan börja på nytt, och detta inverkar icke blott på tidpunkten, då landet kan vänta en bättre näringsstatistik, utan äfven på det kommande embetsverkets organisation, ty antalet tjenstemän, som skola behandla statistiken, måste afpassas efter dennas storlek. Jag skulle anse det mycket önskligt, att Kongl.

Maj:t ville taga frågan, hvilka förbättringar kunna ske i näringsstatistiken, i betraktande samt tillsätta en komité eller på annat sätt af sakkunniga och erfarna personer infordra upplysningar, som kunde läggas till grund för vidare åtgärder.

Jag förordar icke något annat slut i afseende på motionen än det, hvartill Utskottet kommit, men jag anser, att om och när Kongl. Maj:t finner anledning till att göra något för den ifrågavarande saken, saknas icke medel och behövas icke påminnelser på grund af den motion, som jag nu allt för länge uppehållit mig vid.

*Ifrågasatta
nya formulär
för primär-
uppgifter
angående
närings-
statistiken.
(Forts.)*

Friherre von Essen, Fredrik: Då den föregående talaren icke i sitt yttrande egentligen vände sig mot Stats-Utskottets föreliggande betänkande, utan hufvudsakligen mot motionen, som därför ligger till grund, kunde det synas öfverflödigt, att jag begärt ordet i denna fråga; men det var dock icke utan att det föreföll mig, som om han i sitt yttrande gjorde en antydning derom, att Utskottet skulle hafva fäst för stort afseende vid denna motion. Af Utskottets betänkande synes dock att Utskottet mycket varsamt besvarat alla de anmärkningar motionären gjort, och jag tror, att Kammaren måste erkänna, att de uttryck, Utskottet der valt, icke äro synnerligen starka. Hvad som gifvit anledningen till Utskottets yttranden är icke så mycket hvad motionären sagt, utan mera hvad 1884 års komité säger i sitt betänkande, som den föregående talaren haft godheten uppläsa. Det är väl sant, att motionären gjort många väl skarpa anmärkningar mot det sätt, hvarpå näringsstatistiken upprättas; och att hans förslag är sådant, att det kan anses vara uppgjort på fri hand och såsom sådant icke bort väcka någon egentlig uppmärksamhet; men å andra sidan hafva vissa af hans uppgifter icke kunnat bestridas, och detta har egentligen varit anledningen, hvarför Utskottet yttrat sig såsom nu skett, i det Utskottet säger: »De upplysningar och anmärkningar, hvilka motionären i denna motion framlagt rörande beskaffenheten af den statistik öfver Sveriges näringar, handel och sjöfart, som Kommerskollegium under en följd af år utarbetat och fortfarande har till åliggande att utarbета, hafva synts Utskottet böra särskildt uppmärksammas, ty huru stort afseende än rättvisligen bör fästas å de svårigheter, hvilka kollegiet har att öfvervinna för att bringa näringsstatistiken till en tidsenlig utveckling, tyder dock motionärens framställning derpå, att i en del af de påvisade bristfälligheterna ändring bör af kollegiet kunna åstadkommas. Så är åtminstone fallet med de formulär till primäruppgifter, hvilka begagnas och öfver hvilkas lämpliga innehåll och uppställning samt tidsenliga förbättrande det naturligtvis tillkommer den myndighet, som utarbetar och svarar för statistiken, att vaka.» Det är väl icke för starka ord, helst motionären endast angaf sin ståndpunkt och yrkade, att förändringar måtte ske, men anhöll, att en komité skulle tillsättas för bedömande, huru dessa primäruppgifter skulle formuleras. Utskottet har icke fordrat att Kommerskollegium skulle uppgöra dessa nya formulär. Utskottet säger endast: »att den tid, då en lösning af frågan om kollegiets omorganisation eller ersättande med annan myndighet kan motses, icke torde

*Ifrågasatta
nya formulär
för primär-
uppgifter
angående
närings-
statistiken.
(Forts.)*

vara aflägsen, till följd hvaraf och då, vid den frågans afgörande, för visso näringsstatistikens intressen komma att bättre än för närvarande tillgodoses, det torde kunna anses öfverflödigt att nu, genom ett Riksdagens uttalande, föranleda en särskild behandling af frågan om näringsstatistikens förbättrande.» Åtskilliga sifferuppgifter äro felaktiga i motionen, men några hafva blifvit kontrollerade och befunna rigtiga. Det kan icke förnekas, hvad motionären anmärkt om den svåra brist, som finnes i afseende på uppgifterna rörande flera viktiga näringsgrenar, som i vår tid hafva synnerligen stort intresse för hvar man. Mången af Kammarens ledamöter har kanske icke tagit fullständig kännedom om hvilka anmärkningar motionären i detta afseende gör, och hvilka väl svårigen kunna till riktigheten bestridas. Motionären gör en jämförelse mellan Kommerskollegii uppgifter och svenska handelskalenderns, och det finnes ju ingen anledning, att denna kalender skulle fara med vilseledande upplysningar åtminstone i någon större omfattning. Motionären säger: »I Kommerskollegii fabriksberättelse saknas alldeles de för vårt land ytterst viktiga näringsgrenarne sågverk, af hvilka dock inom landet finnas öfver 1,000 stycken, och mjölkvarnar, som i handelskalendern finnas upptagna till ett antal af 950. I ersättning för de i fabriksberättelsen saknade mjölkvarnarna får man glädja sig till varon af 4 bresiljevarnar. Men lika litet som Kommerskollegium anser det nödvändigt att redogöra för landets af gammalt förnämsta näringsgrenar, lika liten vikt fäster kollegium vid nyuppkomna industrigrenar, då i berättelsen saknas så väl mejerier, af hvilka handelskalendern upptager 290, som hvarje ord om elektricitet och med tillgodogörande af denna kraft sysselsatt verksamhet. Allt annat än konsekvent är vidare att redovisa för ett i landet befintligt kritbruk, men ej med ett ord omnämna landets några och 60 kalkbruk, hvilka tillsammans representera en för oss ganska väsentlig näring.» Af det sagda torde framgå att Utskottet icke saknat anledning att fästa någon uppmärksamhet vid de af motionären lemnade uppgifter.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Casparsson: Den föreliggande motionen är hvad man på riksdagsspråket plägar kalla en »sensationsmotion», och för min del skulle jag helst önskat, att den hade blifvit grundlagsenligt, men i tysthet begrafven. Då förslaget från afdelningen först inkom till Stats-Utskottet, var det beträffande motiveringen försedt med en riklig ornamentik, men i Utskottet ströks det ena ornamentet efter den andra, till en del på mitt yrkande, så att slutligen endast återstod, hvad som nu föreligger. Ehuru jag det oaktadt icke var fullt tillfredsstäld med motiveringen, har jag likväl icke anmält min reservation. Jag vill nu icke upptaga Kammarens tid med någon utförligare kritik, men jag kan icke underlåta att, då motionären talar om de arbetskrafter, som stå Kommerskollegium till buds, och anser att de äro fullt tillräckliga att ombesörja arbetet, och sålunda icke utgöra något hinder för åstadkommande af en tidsenlig näringsstatistik, något nämna om dessa arbetskrafter. Hvilka äro då dessa? Jo, en kamrerare, en kammar-

förvärdt, två kammarskrifvare och två extra biträden. Kamreraren är upptagen af eu del ganska maktpåliggande ekonomiska göromål och kan sålunda långt ifrån egna hela sin tid åt statistiken. Kammarförvärdten har numera en lön af 2,640 kronor men hade förut endast 2,200 kronor, och kammarskrifvarena hafva hvar och en 1,200 kronor. Då de äro så uselt aflönade, huru kan man väl begära, att de skola kunna egna hela sin tid åt det statistiska arbetet? Det är ju rent af omöjligt, att de skola kunna hålla kropp och själ tillsammans.

Motionären, stark i sina anmärkningar, säger att försöksvis bearbetade grufvor borde skiljas från arbetade grufvor. Genomläser man Kommerskollegii berättelse med uppmärksamhet, skall man finna, att denna skilnad redan är iakttagen, i det först nämnda slag af grufvor äro utmärkta med *. Någon svårighet att särskilja dem finnes icke och att göra olika tabeller för de olika slagen af grufvor kan jag icke anse vara lämpligt på en tid, då man klagat öfver, att det statistiska trycket oupphörligt växer.

Motionären säger att en sammanblandning eger rum i afseende å gjutgodstillverkningen, i det tillverkningen vid jernbruk och den vid i städerna förlagda mekaniska verkstäder äro sammanförda. Denna uppgift är icke med sanna förhållandet öfverensstämmande, ty tabellen c) *Gjutgodstillverkningen* upptager verkligen gjutgodstillverkningen i städerna skild från den på landet. Vi hafva till exempel rubrikerna: "Gefleborgs län": "Gefle stad", "Kopparbergs län: Falu stad", "Vestmanlands län: Arboga stad, Köpings stad", o. s. v.

Motionären säger vidare att produktionen af valsad tråd och sömjern inbegripes i stångjerntillverkningen. Denna uppgift stämmer icke med verkligheten; ty de olika produktionerna äro skilda, såsom kan inhämtas af tabellen f) *Jern- och stålmanufaktur-tillverkningen*, der i de bifogade noterna finnas länsvis angifna de särskilda tillverkningsgarne af jerntråd, söm, hästskor, jernduk, fasonjern m. m., men antagligen har motionären icke brytt sig om att titta i noterna.

Jag har blott velat framvisa dessa misstag i motionen. Det underliga hos motionären är, att, då han vill åberopa »officiella auktoriteter» till stöd för sina anmärkningar, så åberopar han den senaste tullkomitén, uti hvilken han sjelf fungerade såsom sekreterare. En komité lär dock, enligt min åsigt, ingalunda kunna anses såsom någon officiel myndighet.

Såsom prof på tankeskärpan hos motionären får jag slutligen anförä, att sedan han sökt i grund och botten nedgöra alla fyra af Kommerskollegii nu afgifna statistiska berättelser, föreslår han till förbättrande af saken, att Kommerskollegium skall utarbeta ännu en femte, nemligen för de tekniska läroverken. Dervid begär han ett nytt misstag. Han uppgifver att redogörelserna för dessa läroverk finnas hos kollegiet. Kollegium har dock till skyldighet att endast mottaga och sedan insända de ingångna berättelserna till Kongl. Maj:t.

Jag har velat i största korthet säga detta för att visa, att motionen icke förtjenat den uppmärksamhet, som kommit densamma till del, utan bort afspisas på ett mycket snäfvare sätt.

Något yrkande har jag icke att framställa.

*Ifrågasatta
nya formulär
för primär-
uppgifter
angående
närings-
statistiken.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
nya formulär
för primär-
uppgifter
angående
närings-
statistiken.
(Forts.)*

Herr Wærn, Carl Fredrik: Jag ber Kammaren om ursäkt, att jag ånyo tager dess tid i anspråk och jag lofvar att härvid vara mycket kort, men då motionären och enligt honom den statsutskottsledamot, som efter mig hade ordet, påstått, att Kommerskollegium i sina uppgifter gjort sig skyldig till räknefel, anser jag mig tvungen att till försvaret för mina tjänstemän upplysa, huru dermed förhåller sig. Dessa räknefel, hvilka anföras af motionären på sidan 12 i hans motion, äro tre stycken och röra något som passerat 1879. Vid undersökning hvarifrån han fått dem, befinnes källan vara tullkomiténs betänkande, i hvilken komité motionären var sekreterare och såsom sådan hade till åliggande att omarbete Kommerskollegii berättelser för en tidrymd af 20 år. Han fann då dessa tre fel, och de lära ej väga tungt på kollegii skuldregister. Ett har uppkommit derigenom att ett glasbruks tillverkningar ej blifvit förda under olika rubriker, så att fönsterglas som der tillverkats ej sammanförts med motsvarande belopp för de öfriga bruken i riket, utan hela tillverkningen upptogs under en titel; diverse glaskärl, hvaraf största delen af brukets tillverkning bestod. Sådana räknefel kunna ej väga tungt.

Det gläder mig för öfrigt att höra den värme, som i Stats-Utskottet gjort sig gällande till förmån för en näringsstatistik. Jag hoppas att den måtte fortfara, men kan icke undgå att erinra om att i mitt verk, likasom i flera andra, vi haft att sysselsätta oss med frågan om möjliga inskränkningar i statistiken till följd af ett Kongl. bref af den 11 December förlidet år, hvilket var föranledt af ett yttrande i en sista Riksdagens skrifvelse, till hvilken Stats-Utskottet afgifvit förslag der det heter: "Inom Riksdagen har nemligen den mening understundom blifvit antydd, att det kunde dragas i tvifvelsmål, huruvida icke en inskränkning i det hopande af statistiskt material af alla slag, som nu eger rum och i dess omständliga bearbetande skulle vara möjlig att genomföra." Jag hoppas att Stats-Utskottet skall i framtiden hysa samma varma intresse för näringsstatistiken som i år i stället för den likgiltighet eller motvilja därför, som i fjol uttryckte sig.

Öfverläggningen angående förevarande punkt ansågs härmed slutad, och Utskottets deri gjorda hemställan bifölles.

4 och 5 punkterna.

Biföllos.

6 punkten.

*Föreslagen
utredning
beträffande
landtmäteri-
corpsens om-
organisering.*

Herr Nyström: Jag är landtmätare, men jag har väckt denna motion icke för egen vinning, ty jag är i ålder att vara berättigad afgå med pension. Jag har väckt den i afsigt att fästa Riksdagens och särskildt denna Kammares uppmärksamhet på förhållanden som röra den arma landtmätericorpsen, hvilkas behjertande skulle befria denna corps från att råka i demoralisation och från att sakna det nödvändigaste för sin utkomst. — Jag har väckt motionen för att söka

verka derhän, att jordbrukaren ej må behöfva utgifva större kostnader, än han i närvarande tid förmår för nödiga landtmäteriförrättningar. — Jag har vidare velat fästa Kammarens uppmärksamhet på att det stora arbete, nemligen ekonomiska kartverket, som här föregående år var i fråga och som tillhört landtmätericorpsen från dess uppkomst, men som nu endast är provisoriskt ordnad, origtigt drivits till en för ämnet främmande corps, nemligen militärväsendet. Jag har väckt motionen för att detta kartverk måtte få utföras af landtmätericorpsen och kunna utarbetas på möjligen hälften af de 35 år, som militärcorpsen ansett behöfliga och för kanske hälften af de åtta millioner kronor, den ansett erforderliga. Jag har slutligen väckt motionen, på det att en ändamålsenligare bearbetning af jordbrukstatistiken må kunna ega rum samt resultatet så tidigt erhållas, att för hvarje riksdag de upplysningar föreligga, som anses nödvändiga för bedömande af jordbrukets ställning i landet under sistförlutna året, hvilket nu ej är möjligt till följd af de ofta vilseledande uppgifter, som nu till en del efter 1 à 2 års förlopp inkomma. Herrarne torde märka att det är en mycket stor fråga som här föreligger och att motionen afhandlar betydelsefulla saker. Herrarne torde också finna, att om den bifalles, skall förr eller senare inträffa hvad jag åsyftar, att det blir till lycka för landtmätarne, för jordbrukarne, för staten och för alla. Motionen är grundad på 40-årig erfarenhet och flera års eftertanke, och jag hoppas att herrarne bättre än Stats-Utskottet skola vilja uppfatta, hvad som deri förekommer. Då Utskottet nu emellertid icke ansett nödigt att med skäl bemöta, hvad jag åsyftar, ännu mindre talat om de skäl jag därför anfört, utan helt enkelt på åtta, nio rader tvärt och med en sjelfherrskarton afslagit motionen, utan att anföra skäl eller försöka en vederläggning, anser jag mig tvungen att allvarligen fästa herrarnes uppmärksamhet på frågan. Till en början ser jag mig nödsakad, då jag vid motionens inlemnande endast uppläste klämman, och då Utskottet ej omnämnt mina skäl utan hänvisat till motionen och jag ej vill muntligen förlänga mitt anförande, — att uppläsa motionen. Den lyder sålunda:

“Redan för flere år sedan blef denna fråga väckt och förehäfd till behandling, ehuru då förhållandena ännu icke voro af så oroande beskaffenhet, som de nu gestaltat sig. Hon har också vunnit ökad lif genom skiftesgörörelsens aftagande och det till följd deraf ökade bekymret för en stor del af de nuvarande skifteslandtmätarnes utkomst. När denna fråga först väcktes, ville det synas som betraktade allmänheten densamma med likgiltighet och såsom främmande för sig. Men i detta fall torde en förändring hafva inträdt. Också kan det icke nekas, att detta ämne på det närmaste berör icke *blott landtmätericorpsen*, utan i minst lika hög grad en *väsentlig del af landets befolkning*. Det är derföre nödigt betrakta henne ur *begge dessa synpunkter*.

Om man måste erkänna, att den jordegande befolkningen i vårt land utgör sjelfva kärnan och det öfvervägande antalet af landets invånare, hvarföre också dess välbefinnande intager ett framstående rum, torde man på samma gång böra medgifva, att de tjenstemän, hvilkas befattningar just afsett befrämjandet af detta välbefinnande,

*Föreslagen
utredning
beträffande
landtmäteri-
corpsens om-
organisering.
(Forts.)*

*Föreslagen
utredning
beträffande
landtmäteri-
corpens om-
organisering.*

(Forts.)

mera direkt än någon annan tjänstemannacorps gagnat det allmännas utveckling. Genom landtmätarnes skiften hafva eganderättsförhållandena blifvit ordnade och betryggade, och först derefter har ett verkligt framåtgående jordbruk blifvit möjligt. Landet har sålunda vunnit ofantligt af dessa arbetens utförande; men det har på samma gång erhållit mycket mera. Staten har nemligen från landtmätarne utan någon egentlig uppoffring förvärfvat sig en egendom, hvars värde uppgår till flera millioner. Denna egendom, som består i en mängd kartor och handlingar, har staten utan ersättning erhållit. Utom det behof af dessa samlingar, som staten haft för betryggande af alla eganderättsförhållanden hvad landets jord beträffar, har staten derjemte den nyttan af desamma, att hon kunnat lägga dem till grund för andra arbeten, som afse både landets materiella förkofran och bevarande af dess sjelfständighet, eller med andra ord för kännedom om landet i topografiskt, ekonomiskt och geologiskt hänseende. Ehuru landtmätarne hafva af den enskilde jordegaren haft ersättning enligt taxa för sina utförda arbeten, har dock nu den tidpunkt inträdt, då förrättningarne aftagit och då de ännu mera komma att aftaga i en snar framtid. Huru skall under sådana förhållanden landtmätaren kunna reda sig? Han har under en stor del af sitt lif egnat sig åt dessa arbeten; i denna rigtning har han utvecklat sina insigter; mången har offrat sin helsa på dessa förrättningar, alla sin ungdom, icke få sina bästa år. Man byter icke om lefnadsyrke lika lätt som man byter om rock. Dertill fordras tid, håg och krafter. Ju äldre man är, desto svårare att sätta sig in i nya förhållanden, och ju trägnare man egnat sig åt en viss bana, ju skarpare man rigtat sin iakttagelseförmåga på vissa bestämda föremål, desto mera förslappas förmågan för en ny bana och blicken för nya föremål. Det är ett hårdt öde för en man vid framskriden ålder att endast hafva detta val. Det är så mycket hårdare som vid hans inträde på denna bana ingen föreställning om möjligheten deraf kunde uppstå hos honom, så mycket hårdare som han fortfarande hyser den önskan, att blifva i tillfälle att verka i sitt yrke, utan att denna önskan kan uppfyllas. Det mindre vanliga förhållandet inträder, och har redan till en del inträdt, att en (nära 300 år) gammal tjänstemannacorps, som vill ha sysselsättning, saknar sådan och med detsamma sin utkomst. Invändningar kunna visserligen göras. Man kan sålunda invända, att landtmätarne haft skäligen ersättning för sin möda. Detta eger nog sin rigtighet, men så hög har icke denna ersättning varit, att landtmätaren derpå kunnat åstadkomma så stor besparing, att han på sina äldre dagar kan vara betryggad för ekonomiska bekymmer. Det torde derföre icke innebära några obefogade anspråk, då han hyst förhoppning om, att staten på ett för det allmänna lämpligt sätt och utan att dervid göra några uppoffringar vidtager sådana förändringar i organisationen af landtmätericorpsen, att icke en stor del af dess medlemmar bringas till verkligt armod. Landtmätaren begär ingen skänk. Det enda han önskar är arbete och en anspråklös ersättning derför. Skulle icke detta vara en billig begäran? Skulle icke detta vara så mycket

lättare att tillmötesgå, om det kan ske på ett sätt, som länder det allmänna till verklig nytta?

Jag vill därför nu tillse, huru en sådan förändring må kunna åvägbringas i landtmätericorpens organisation, att dess framtid bestryggas, utan att staten underkastas några särdeles förökade utgifter, eller den enskilde drabbas af tryckande ersättningar till landtmätaren.

Till 1870 års Riksdag hade regeringen aflåtit proposition om andre landtmätare-tjensternas indragning. Då det var onekligt att dessa tjänster voro obehöfliga eller med lätthet kunde sammanslås med förste landtmätare-tjänster, uppstod ingen opposition mot förslaget, men man ansåg dock billigt vara, att lönerna borde bibehållas till skifteslandtmätericorpens fromma, genom uppdelning åt ett visst antal kommissionslandtmätare. Lönerna blefvo dock tagna för bearbetandet af ekonomiska karteverket och äro nu, som det vill synas af statsverkspropositionen, stadda på väg till ett ännu mera främmande ändamål, topografiska karteverksarbetet. För många äldre landtmätare, som inträdt i landtmäteriet med den anspråklösa förhoppningen att möjligen på äldre dagar, när helsa och krafter aftagit, komma till en sådan ringa aflöning som 900 kronor, försvann således hoppet att kunna påräkna ens den torftigaste utkomst på ålderdomen. Billigt var detta icke, och rättvisan fordrar därför, att lönerna återbördas till skifteslandtmätericorpens.

Det har äfven blifvit föreslaget, att landtmätericorpens skulle förminska. En sådan förminskning har i sjelfva verket redan inträdt. Enligt landtmäteristyrelsens underdåniga utlåtande af år 1869 uppgick de på eget ansvar vid allmänna skiftesverket tjänstgörande landtmätarnes antal vid 1865 års slut till 408, men redan vid 1869 års slut hade det nedgått till 356, och enligt styrelsens berättelse för år 1884 hade antalet nedgått till 256, inberäknadt 24 förste landtmätare. Hela landtmäteripersonalen, inberäknadt 139 auskultanter och 229 elever, uppgick enligt samma berättelse till 676, deraf 308 på eget ansvar arbetande landtmätare. Oaktadt detta aftagande antal, som förmodligen ytterligare kommer att förminska, saknar redan kanske hälften af skifteslandtmätarne full sysselsättning, och en del af de öfrigas ställning är icke heller afundsvärd. Med afseende på detta sorgliga öde ligger det nära till hands, att landtmätarne i första rummet borde vara sjelfskrifna till vissa förrättningar, som nu utföras till en stor del af andra personer. Ingenting ligger i detta fall närmare än de ekonomiska karteverken. Det må med skäl väcka förvåning, att, då landtmätare finnas, som sakna sysselsättning, icke dessa företrädesvis blifva använda till de ekonomiska karteverkens utförande. Dessa civila arbeten utföras nu hufvudsakligen af med arbetet ovana militära personer under ledning af chefen för Generalstabens topografiska afdelning och lära enligt sista års statsverksproposition komma att taga en tid af 35 år och en kostnad af omkring 10 millioner, eller omkring 8 millioner kronor, sedan den topografiska delen af arbetet frånräknats. Kan ekonomiska karteverket böra så långsamt och så kostsamt utföras? Nej! Med sådan långsamhet vinnes icke ändamålet, ty kartan öfver den först behandlade delen af landet blir ju

*Föreslagen
utredning
beträffande
landtmätericorpens om-
organisering.
(Forts.)*

*Förelagen
utredning
beträffande
landtmäteri-
corpens om-
organisering.
(Forts.)*

allt för antik, innan den sista utkommer. Kostnaden blir ock allt för stor. Utföres åter arbetet af med dylika arbeten vana landtmätare, och utgår aflöningen dels med årsarfvode, dels ock emot ersättning efter taxa, och ledes detsamma som sig bör, skall säkerligen det ekonomiska eller stomkartearbetet, som sedan kan läggas till grund för topografiska och geologiska karteverken, kunna utföras på kanske hälften så lång tid och för mindre summa än halfva kostnaden, ty det kostade ju ej mer än 1,852 kronor per kvadratmil när det bearbetades af landtmätarne, men öfver 4,000 kronor när det stått under den militära ledningen, och skulle ju ej kosta mer än 2,000 kronor per mil, eller 2 millioner sjuhundratusen i sin helhet enligt Kartografen Dahlmans skriftliga åtagande.

Det kan icke gerna ifrågasättas, huru vida landtmätarne äro vuxna detta arbete, då de förnämsta af nuvarande kartografer äro landtmätare, samt förrättningarna icke omfatta någon annan uppgift, än hvad landtmätare förut haft sig till stor del förelagdt. För öfrigt vore det besynnerligt, om icke landtmätarne skulle kunna utföra ett arbete, hvaråt de egentligen egnat sig, då för närvarande personer dertill kunna användas, som alldeles icke befattat sig med de dermed förenade göromål, och hvilka synas hafva, och böra hafva, en helt annan uppgift. Att till ekonomiska arbeten använda personer, som, utom saknaden af vana vid dylika förrättningar, derjemte icke äro hemmastadda i de olika trakterna, skall naturligtvis försena och fördyra arbetet. Ekonomiska karteverks-arbetet synes därför böra uppdragas åt landtmätericorpens.

Hvad som likväl i väsentlig mån skulle betrygga landtmätericorpens ställning vore visst distrikt för hvarje landtmätare. Man skulle kunna säga, att det redan finnes landtmäteridistrikt, så till vida som hvarje län för sig utgör ett sådant, men detta slags distrikt är dock för obestämdt och vidsträckt. Deremot medgifver gällande landtmäteriinstruktion, att länen indelas i distrikt, och det är en sådan indelning, som är af behofvet påkallad, men som icke kommit och antagligen ej kan komma till stånd, utan att staten träder emellan och indelar riket i landtmäteridistrikt samt bereder jordegaren nedsättning i landtmäteritaxan och landmätaren någon lön. Man får nemligen icke föreställa sig, att, ehuru för närvarande många landtmätare sakna sysselsättning, riket i en framtid kan undvara landtmätare. Om än de större skiftena småningom upphöra, och någon ytterligare sammandragning af egorna ej på längre tid förekommer, skola dock städse finnas mindre förrättningar, vid hvilka landtmätarens biträde är behöfligt. Sådana förrättningar äro hemmansklyfningar, jordafsöndringar, egoutbyten, rågångsregleringar, syner, väg- och hägnadsdelningar samt i följd af dikningslagen förekommande förrättningar m. m. Ty lika säkert som det i alla tider kommer att erfordras en domstol och en domare, äfven i civila mål, lika säkert är det ock, att jordegarna framgent skola vara i behof af en opartisk och sakkunnig person, som delar jorden åt dem. Landtmäteristyrelsens berättelse för år 1884 visar ock, att sådana mindre förrättningar hellre till- än aftagit under senare åren. (Förordnanden utfärdades nemligen då till 252 laga

skiften och 2,074 andra förrättningar, tillhoppa 2,326, men i medeltal under åren 1879—1883 till 244 laga skiften och 1,996 andra förrättningar, tillhoppa 2,248, eller 4 procent mindre än under 1884.)

Behovet af landtmäteridistrikt har förut icke gjort sig så mycket gällande som nu, emedan landtmätarne, under det i stor skala pågående skiftesarbetet, varit talrika och det sålunda varit lätt för jordegaren att på närmare håll kunna erhålla landtmätare, utan att behöfva betungas af dryga resekostnader; men i samma mån landtmäteriförrättningarna blifva af inskränkta omfattning och icke tåla stora kostnader, samt landtmätarnes antal blifvit förminskadt, är det af vigt för jordegarna att på nära håll hafva tillgång på biträden i landtmäterigörömmål. Genom distriktindelningen skulle detta ändamål vinnas, och jordegaren skulle dessutom kunna beredas andra fördelar af densamma, om distriktslandtmätaren erhöle af staten en bestämd, om än ringa, årlig inkomst af, om ej 1,600 kronor, motsvarande pension och nedsättningen i landtmäteritaxan, så dock 1,000 kronor. Ty i sådant fall skulle taxan kunna nedsättas med t. ex. en tredjedel, (motsvarande minst 200,000 kronor) hvilken nedsättning visserligen blefve något större än den bestämda årliga aflöningen, men vunnit i värde till följd af den säkerhet, med hvilken den kunde påräknas. En nedsättning i taxan måste anses vara ett önskningsmål för jordegaren, ty den är mycket betungande och afskräcker mången gång jordegaren från att låta verkställa behöfliga landtmäteriförrättningar. I Norrland, hvarest vidsträckta egorymder förefinnas, blifva kostnaderna så dryga, att flere jordegare icke mäktat utgöra desamma, utan tvingas att lemna sin egendom. Det synes därför vara ganska angeläget, att ett så olyckligt förhållande upphör genom en nedsättning i taxan. Man har visserligen hört uppgifvas af jordegare, som äro i goda omständigheter och som således utan olägenhet varit underkastade skifteskostnader, att då redan en så stor del af landet blifvit skiftad, måste äfven den återstående kunna genomgå denna pröfning. Ett så egoistiskt resonnement kan icke ega giltighet, om ock blott ur den synpunkten, att det hela ovilkorligen skall lida, då enskilda delar drabbas af uppoffringar. Säkert är, att de tunga skifteskostnaderna på ett betänkligt sätt hämma jordbrukets utveckling, samt att till följd af de fria men välgörande hemmansklyfnings- och jordafsöndringsförfattningarna äfven den, som redan bekostat skifte, kan drabbas af ytterligare skifteskostnader.

Man har mot distriktsindelningen gjort den anmärkningen, att jordinnehafvaren beröfvas rättigheten att begära den landtmätare han önskar till förrättningens verkställande; men denna invändning är af mycket ringa värde. Denna rättighet förlamas helt och hållet, om andra jordegare inom skifteslaget bestrida förordandet af den begärda landtmätaren, och länsstyrelsen ej bifaller den förstes begäran. Ofta kan ock denna begäran bifallas emot alla öfriges bestridande, då länsstyrelsen, om inga särskilda hinder möta, måste förordna den, som är mest oförhindrad af de föreslagna. Härigenom erhållas landtmätare, som åtminstone af en del af skifteslaget icke önskas. Genom denna rättighet har dessutom ett bekiagligt missbruk börjat inrota sig, i det att en och annan jordegare ackorderar med landtmätaren om vissa

*Föreslagen
utredning
beträffande
landtmäteri-
corpsets om-
organisering.
(Forts.)*

*Föreslagen
utredning
beträffande
landtmätari-
corpens om-
organisering.
(Forts.)*

förmåner, som ställa landtmätarens opartiskhet i en tvetydig dager och lätteligen kunna framkalla en demoralisation, som skadar landtmätarne och kan medföra beklagliga resultat. Det bör därför ligga i statens och jordegarnes sanna intresse att hafva sjelfständige och oveldige landtmätare, och detta vinnes ofelbart genom att anlita distriktslandtmätare, i synnerhet som det måste antagas, att till sådana förordnas endast fullt duglige och ordentlige landtmätare. Ett oredligt förfarande af distriktslandtmätaren kan så mycket mindre befaras, som han står under kontroll af förste landtmätaren, länsstyrelsen, landtmäteristyrelsen, jordegaren sjelf och vederbörande domstolar. Till ytterligare säkerhet kunde ju vid distriktslandtmätarens förordnande det förbehåll göras, att, då skäl dertill förekomme, länsstyrelsen egde att förordna extra landtmätare. Man har dessutom vunnit erfarenhet från de nordligaste häradena i Norrbottens kustland, att laga skiftena kunna försiggå utan att jordegarna haft med landtmätarens förordnande något att bestyra, och utan att något slags missnöje föreports från jordegarnes sida med förrättningsmännen. Ty icke mindre än 6 kommuner med tillhoppa 78 laga skiften, omfattande en areal af omkring en million tunnland, hafva nu skiftats i sammanhang med den verkställda afvittringen af Norrbottens kustland af de landtmätare jag dertill såsom afvittringsstyresman föreslagit och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande utan jordegarnes hörande förordnat. Lika lærer och förhållandet vara i Finland, hvarest distriktsindelningen är genomförd, der landtmätaren har en mindre lön, men taxan är nedsatt, och hvarest staten förskjuter jordegarens andel i skifteskostnaderna emot återbekommandet deraf vid uppbörderna med en tiondedel årligen, hvilket tillmötesgående från statens sida äfven i Sverige vore högst önskvärdt och är af verkligt behof påkalladt.

Utom de fördelar, som staten och allmänheten genom distriktsindelningen vunne i rättrådige och sjelfständige landtmätare samt i mindre resekostnader och lägre arfvode, skulle derjemte den väsentliga fördel kunna vinnas, att en tillförlitlig jordbruksstatistik kunde erhållas, antagligen i början af hvarje riksdag, för det föregående året.

Insamlandet af uppgifter till jordbruksstatistiken är nu öfverlemnadt till hushållningssällskapen, men det är nogsamtkändt, att dessa uppgifter lemna mycket öfrigt att önska. Dels inkomma de så sent, att ändamålet med dem till stor del är förfeladt, dels äro de i sig sjelfva så ofullständiga och origtiga, att de slutsatser man kunde draga deraf kunna blifva mycket missledande. Funnes åter distrikt med landtmätare i hvarje, skulle ingen bättre än han kunna bedöma och tillse de förändringar, som inom distriktet inträffade, och å den hos honom befintliga karta införa desamma, samt till förste landtmätaren insända uppgift både härom och de öfriga, jordbruksstatistiken rörande förhållanden, som äro af vigt att känna. Förste landtmätaren skulle derefter hafva till åliggande att emot skäligt arfvode göra sammandrag af distriktsuppgifterna och insända detta till Statistiska centralbyrån, hvilket tillvägagående äfven dess chef ansett önskvärdt. Det är alldeles gifvet, att distriktslandtmätaren vore den lämpligaste att samla dessa uppgifter, ty han bodde i distriktet, egde karta öfver

detsamma, kunde lättare än andra bedöma, i hvilket skick jorden befunne sig, äfvensom han under sina förrättningar och i öfrigt genom gode män och jordegare samt andra personer vore i tillfälle att erhålla de uppgifter, om hvilka han ej egde specialkännedom.

Dessa äro de förändringar i landtmätericorpens organisation, som, till räddning för landtmätarne, till fördel för det allmänna och till lättnad för jordegaren, borde genomföras. Det återstår att tillse, huru denna omorganisering skulle kunna försiggå utan uppoffringar. Till utflyttningshjälp åtgå för närvarande omkring 65,000 kronor årligen af statsmedel, men detta bidrag kommer icke jordegaren till godo förrän långt efter förrättningens slut, ofta efter det utflyttningsgarna blifvit in natura verkställda, hvaremot en nedsättning i taxan till något större belopp än utflyttningsbidraget skulle lända jordegaren till vida större lättnad, då det bäst behöfdes. Om emellertid ofvan nämnda 65,000 kronor läggas till de 21,600, som förut utgått till löner åt andre landtmätarne, men tills vidare utgå för ekonomiska karteverksarbetet, samt om cirka 50,000 kronor anslås från statsverket, hvilket senare belopp kunde anses motsvara minskade resekostnader och taxans nedsättning vid landtmäterigörömmål för kronans räkning jemte värdet på de årligen till staten utan ersättning ingående renovationerna, så blefve denna summa, tillhopa 136,600 kronor, tillräcklig för att aflöna 113 distriktslandtmätare eller i medeltal en för hvarje domsaga med 1,000 kronor hvardera, eller ungefär det belopp, som utgår till skogstjenstemän i lägsta lönegraden, äfvensom till enahanda löneförhöjning åt förste landtmätarne, så att dessa kunde fråntagas rättigheten handlägga skiftesförrättningar, blifva verkliga förmän samt biträden vid egodelningsrätter och ställes i ungefär samma aflöningsförhållanden som deras vederlikar kronofogdarne. Om dessutom insamlingen af statistiska uppgifterna öfverlemnades till distriktslandtmätarne, och deras sammandrag till förste landtmätarne, kunde hushållningssällskapen med skäl afstå någon ringa del af dem tillkommande bränvinsmedel, då de befriades från skyldigheten att hafva detta bestyr, som i allmänhet icke af dem på ett tillfredsställande sätt kan fullgöras.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt rörande landtmätericorpens omorganisering genom

- 1:o rikets indelande i landtmäteridistrikt;
- 2:o nedsättning af nu gällande landtmäteritaxa emot någon lön till distriktslandtmätarne;
- 3:o åtagande af staten att under vissa vilkor förskjuta landtmäteriarfvodet; och
- 4:o ekonomiska karteverkets utförande och jordbruksstatistiska uppgifters insamling af landtmätarne; och då till hvad ofvan blifvit anfördt kommer:

att Riksdagen uti underdånig skrifvelse den 13 Maj 1868 äskat en ännu icke genomförd reorganisation af landtmätericorpens;

att Landtmäteristyrelsen uti underdånigt utlåtande den 13 Augusti 1869 tillstyrkt rikets fleste landtmätares framställning om landtmätericorpens

*Föreslagen
utredning
beträffande
landtmätericorpens
omorganisering.
(Forts.)*

*Föreslagen
utredning
beträffande
landtmäteri-
corpsens om-
organisering.
(Forts.)*

distrikts inrättande, förste landtmätarnes skiljande från skiftesför-
rättningar och användning till förmän och till biträden vid härads-
och egodelningsrätter;

att de skifteslandtmätare, som ej skulle erhålla distrikt, borde
under övergångstiden antingen fördelas på distriktet i förhållande
till arbetstillgången, samt hela anslaget för distriktslandtmätarnes af-
löning tillgodokomma samtliga landtmätarne i förhållande till årligen
utfördt arbete, eller ock, jemte de många landtmätarne, som inom
några år blifva lediga från afvittringsverken och i annat fall skulle
ställas på indragningsstat, sysselsättas med ekonomiska karteverk-
samheten;

att staten har för ingen annan tjenstemannacorps så illa stäldt
som för den tvåhundraåriga skifteslandtmätericorpsen, hvilken dock
i högst väsentlig mån bidragit att lyfta landets jordbruk till den
ståndpunkt det har, hvilken framför allt bör vara oberoende, men
hvilken har den mest bekymmersamma och beroende ställning;

att staten har likaledes orättvist stäldt för jordegarne, som måste
icke blott till fullo betala skifteskostnaderna, utan derjemte för intet
skaffa staten en dyrbar och för helt andra ändamål anlita samling
af kartor och handlingar;

att rättvisa och billighet derför fordra, att staten bereder veder-
börande förmåner uti ifrågavarande hänseenden, likasom den gjort
genom en jmförelsevis låg taxa, men fast lön åt skogstjenstemän för
skogsförrättningar;

att, enligt hvad Herr Helanders motion vid 1872 års riksdag
utvisar, dels topograferne Landtmäterichefen af Forssell, Generalerne
Akrell och Hazelius, affidne Landshöfdingen Widmark, ekonomiska
karteverkets förre chef Öfveringenjören Ljunggren samt Kartografen
Dahlman uttalat sig emot ekonomiska karteverkets skiljande från
landtmätericorpsen, dels ock Kongl. Maj:t icke mindre än fem sär-
skilda gånger afslagit framställningar derom;

att, enligt Herr Statsrådet Thyselii yttrande vid 1880 års riks-
dag, ekonomiska karteverkets utförande af militära personer "blir en
ambulerande verksamhet, hvilken kommer att kosta lika mycket som
om arbetet verkställes på förutvarande sätt af på fast fot anställda
personer";

att arbetets utförande, utom i afseende å den topografiska delen,
som, efter plankartans upprättande, kan särskildt utföras af militärer,
ej heller kan lämpligen utföras af desamma derför, att de lång tid
af året äro och böra vara upptagna af sina militära göromål;

att en del af ledamöterna i 1878 års karteverkskomité varit emot
arbetets skiljande från landtmätericorpsen och utförande af egentligen
militärer;

att samma komité jemte den derefter tillsatta kommissionen be-
räknat för arbetets fullbordan icke mindre än en tid af omkring 35
år och en kostnad af 8 å 10 millioner kronor, deraf omkring tvenne
skulle fordras för den topografiska delen af arbetet;

att karteverket, då det åren 1860—1872 stod under civil styres-
man, kostade endast 1,852 kronor pr qvadratmil, men när det under

åren 1873—1877 bearbetades af militärer 4,121 kronor per mil, efter hvilken senare summa det skulle i sin helhet kosta 5,600,000 kronor, oberäknadt den topografiska delen;

att karteverket deremot, enligt Kartografen Dahlmans skriftliga åtagande, skulle kunna, enligt vederbörandes skäligen fordringar, utföras för 2,000 kronor pr kvadratmil, eller för 2,700,000 i sin helhet;

att, då Kongl. Maj:t, enligt statsverkspropositionen till sista Riksdag, ansett höjdbeteckningarna och backstrecksarbetet, eller en väsentlig del af det topografiska arbetet, icke behöfvas på ekonomiska kartorna, desamma ock äro endast plankartor, samt det skäl, som förefunnits för arbetets utförande af militärer, bortfallit;

att samma Riksdag afslagit Kongl. Maj:ts framställning om karteverkets bearbetande af hufvudsakligen militärer under de kommande 35 åren och för en kostnad af omkring 8 millioner kronor, oberäknadt den topografiska delen, men låtit det provisoriskt fortsättas äfven under detta år; och att Kongl. Maj:t, uti till denna Riksdag afgifna nådiga statsverksproposition, på grund af chefens för Generalstabens topografiska afdelning yttrande, att han saknade hållpunkt för afgifvande af nytt förslag om karteverkets framtida bearbetande, föreslagit samma provisoriska tillstånd äfven för år 1887, hvilket, i längden fortsatt, gör att karteverket väl blifver utfördt, men att de äldsta kartorna behöfva omgöras innan de sista utkomma, samt att ingen jemförelse kan ega rum emellan de delar af landet, som blifvit först och sist kartlagda;

så och enär af allt detta uppenbart är, att ekonomiska karteverkets utförande ej kan nöjaktigt ske på den nu i flera år beträdda militära vägen så, att tiden och kostnaderna för dess fullbordan kunna tillbörligen inskränkas, men detta synes kunna ske, om arbetet utföres af den nu till stor del lediga landtmätericorpsen samt om allt ställes som sig bör, ungefär såsom jag vid frågans behandling sista riksdag antydt, får jag vördsamt föreslå:

det Riksdagen måtte *dels* i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda frågan om behovet och lämpligheten af landtmätericorpsens omorganisering i den rigtning jag här ofvan antydt;

dels för bestridande af kostnaderna för sådan utredning bevilja ett förslagsanslag af 3,000 kronor.

Huru har nu Utskottet affärdat denna motion? Jo, utan att ens omnämna de fyra punkter, som jag på åtta rader sammandragit; utan att ens omnämna ett enda af de skäl jag anfört i motionen; utan att det ringaste säga, huru vida motionen kunde vara i sin helhet eller i någon del beaktansvärd. Utskottet har med, såsom det synes, en *sjelfherrskareton* nedslagit den billiga framställning, som här varit ifrågasatt, och dock är detta en fråga, som Riksdagen har stora skäl att för allas väl behjerta. Så knapphändigt har sällan Utskottet betett sig. Efter hvad jag hört, skola andra åsigtter i afseende på motiveringen hafva förekommit i Utskottets afdelning, men blifvit vid voteringen eller afgörandet inom Utskottet af majoriteten underkända.

*Föreslagen
utredning
beträffande
landtmätericorpsens om-
organisering.
(Forts.)*

*Föreslagen
utredning
beträffande
landtmäteri-
corpsets om-
organisering.
(Forts.)*

Utskottet säger nu såsom svar på min framställning: "hänvisande till motionens innehåll, får Utskottet anföra, att motionen icke är af beskaffenhet att kunna af Utskottet tillstyrkas.

Särskildt finner Utskottet motionärens förslag till rikets indelning i landtmäteridistrikt och hvad dermed står i sammanhang vara olämpligt, hvarjemte det icke synes vara ådagalagdt, att något allmänne känt behof af landtmätericorpsets omorganisation gjort sig gällande; till följd hvaraf Utskottet föranlättes hemställa,

att Herr Nyströms förevarande motion må af Riksdagen lemnas utan afseende."

Är nu detta en utredning? Är nu detta värdigt ett Stats-Utskott, som har så stor makt i sin hand, att det kan eller anses kunna göra snart sagdt hvad som helst, att så handla i afseende på en motion, som med möda och försakelse för det allmänna och med uppoffringar är framburen till Riksdagen, berörande vissa saker, som Riksdagen från sin upphöjda ståndpunkt naturligtvis i flera fall icke kan så noga känna till som den, som står i beröring med sjelfva folket och de lägre graderna af tjenstemannacorpsets? Man hade, synes det mig, kunnat vänta, att någon mildare behandling af en så stor fråga fått förekomma i Utskottet. Jag väntade mig icke någon tillstyrkan första gången frågan väcktes, ty det fordras naturligtvis tid för hvar och en att tänka sig in i en ny och stor fråga, men på ett något mindre hårdt sätt tror jag verkligen, att Utskottet hade kunnat behandla och afgöra denna viktiga motion.

Hvad säger nu Utskottet? Jo, det säger, att motionen icke kan tillstyrkas. Men *hvarför* säges icke! Hvarför har den icke kunnat tillstyrkas? Finnes det något grundlagsvidrigt i motionen? Finnes deri något orimligt? Finnes det något för mycket begärtdt? Jag har begärt en utredning och för denna utrednings vinnande ett anslag af 3,000 kronor, som, om det icke ansåges ovärdigt för Riksdagen att de uppoffrades af enskild person, jag sjelf skulle vilja offra för ändamålets vinnande.

Utskottet säger vidare, att mitt förslag till rikets indelning i landtmäteridistrikt och hvad dermed står i sammanhang är *olämpligt*. I skrifvelse till Kongl. Maj:t år 1869, hvilken skrifvelse bifogats motionen, lemnas dock närmare upplysning och utredning om att en dylik indelning vore *högst lämplig*, och i Finland hafva flere landtmäteritjenstemän uttalat sig i samma riktning, och der har också sedan 1848 distriktsindelningen varit införd och visat sig mycket gagnande för hela landet. Slutligen har också Kongl. Maj:t i gällande landtmäteriinstruktion sagt, att landet *kunde indelas i distrikt*. Utskottet säger följaktligen nu med sitt dråpslag, att *Kongl. Maj:t handlat alldeles olämpligt*.

Slutligen säger Utskottet, att det icke tror, att något allmänne känt behof af landtmätericorpsets omorganisation gjort sig gällande. Det gäller då för Utskottet ingenting hvad som anförts, fastän Utskottet icke kunnat med ett enda ord bestrida det. Likväl anser sig Utskottet kunna yttra något sådant! Det är alldeles förvånande! Det är landtmätericorpsets demoralisation, som är i fråga

Folkets välfärd är beroende på, huru vida landtmätarne äro ställda i sådant beroende förhållande till jordegarne, att de måste gå in på hvilka vilkor som helst för att skaffa sig nödigt bröd. Det måste nu vara såsom allmänt antaget, att minst 100 fall förekomma om året — ehuru de icke kunna officiellt bevisas — der det sker ackord, så att landtmätarne uppgöra med en af jordegarne ett ackord och erbjuda sig att göra arbetet åt honom för intet, då deremot de andre deltagarne få betala fullt efter taxa. Det har till och med skett ännu värre saker, som kunna officiellt bevisas. Här har jag i min hand en officiel handling, som utvisar, att en landmätare vid namn S. inom Skaraborgs län ingått skriftligt ackord med en jordegare, hvars tillnamn börjar med N. Han skulle icke allenast verkställa skiftet utan någon godtgörelse för jordegarens $\frac{1}{10}$ i samfälligheten, utan till och med betala 100 kronor för att kunna få förordnande att göra detta skifte. Nu vill jag också omtala, att denne landmätare sedan blifvit lagsökt för dessa 100 kronor, utan att hans skiftesförrättning hunnit fullbordas. Dessa 100 kronor hafva, som sagdt, blifvit hos honom utsökta, och han har sedermera trakasserats på alla möjliga sätt. Om det nu rörde endast *arfvodena*, dervid vissa delegare sökte betinga sig förmåner för att de antogo landmätaren till förrättande af skifte, vore det mindre farligt. Men betänken, mine herrar, att landmätaren står i den ställning, att han skall oveldigt skilja mellan de störste jordegarne och de minste, mellan de skickligaste och de mest okunnige. Under sådana förhållanden kan han lätt frestas att göra skiftesförrättningen på ett mindre fördelaktigt sätt för den okunnige. Mångahanda förmåner, som må hända kunna bereda landmätaren en fördel, kan han förskaffa den ene, och dessa förmåner drabba de okunnige, som icke hafva förstånd att bevaka sin rätt, hvilken oftast icke heller kan utredas vid en sedan kommande egodelningsrätt. Ty i hundratals fall skall landmätaren kunna bereda den ene jordegaren fördel på de andres bekostnad, utan att det sedan upptäckes. Är nu ett sådant rättstillstånd riktigt för den, som har att i första hand afgöra jordegares väl och ve? Nej, det är för rättskänslan upprörande att veta, att det är så illa stäldt, och jag tror icke, att härvarande herrar jurister och särskildt Herr Justitieombudsmannen i längden kunna undgå att fästa sin allvarliga uppmärksamhet derpå, att detta icke är såsom sig bör. Ty landmätaren är i den ställning, att han är mera utsatt för frestelse än till och med hvilken domare som helst. Domaren skipar rättvisa endast offentligt i rätten, men landmätaren umgås med den ene och den andre bland dem, mellan hvilka han skall skilja. Från synpunkten, att landmätaren ställes uti mera sjelfständig ställning till jordegaren genom mindre lön men nedsatt taxa, är således den väckta frågan om landmätericorpens omorganisation fullkomligt befogad. Alla andra tjenstemannacorpser i riket hafva det ju annorlunda stäldt! Hvarför skall då ej landmätericorpser, som står jordbrukaren närmare än någon annan och kan genom en beroende ställning åstadkomma mycken olycka, ställas liksom andra corpser i en mera oberoende ställning? Hvad särskildt den ekonomiska ställningen beträffar, är det nu

*Föreslagen
utredning
beträffande
landmätericorpens om-
organisation.
(Forts.)*

Föreslagen
utredning
beträffande
landtmäteri-
corpsens om-
organisering.
(Forts.)

icke mycket, som jag begär. Jag begär blott, att landtmätaren icke skall vara så nödstäld för sin utkomst, att han derigenom, såsom hittills varit förhållandet, blir blottställd för frestelsen af allmosor, erbjudna af någon jordegare. I Finland är förhållandet helt annorlunda och bättre. Der är så stäldt, att landtmätericorpsen är *aflönad*, och här har jag en förteckning, lemnad af den i Helsingfors bosatta länslandtmätaren, hvilken förteckning upptager aflöningsstaten för embets- och tjenstemän samt betjente vid öfverstyrelsen för landtmäteriet och landtmäteristaten i storfurstendömet Finland.

Denna förteckning lyder sålunda:

	Lön.	Arfvode.	Summa mark.
Öfverstyrelsen för landtmäteriet.			
Öfverdirektören	8,000	4,000	12,000
1 Adjoint hos Öfverdirektören	6,000	2,000	8,000
4 Ingenjörer, en hvar	4,000	2,000	6,000
1 Sekreterare	4,000	1,000	5,000
<i>Anmärkning.</i> Sekreteraren tillkommer löneförhöjning à 500 mark efter 5 och 10 års tjänst i denna befattning.			
1 Kanslist	2,000	400	2,400
2 Karteritare, hvardera	— —	2,000	2,000
1 dito ny tjänst	— —	2,000	2,000
<i>Anmärkning.</i> Kopist- och skrifvarebefattningarna indragas.			
Renskrifningsanslag	— —	— —	600
1 äldre Vaktmästare	600	600	1,200
1 yngre dito eller kontorsdräng	600	300	900
Landtmäteristaten.			
1 Länelandtmätare i Nylands län	4,500	2,000	6,500
7 dito i öfriga län, en hvar	4,500	1,500	6,000
1 Sekreterare vid länelandtmäterikontoret i Nylands län	1,500	500	2,000
7 dito vid dito i öfriga län	1,500	300	1,800
42 äldre Kommissionslandtmätare, en hvar	2,400	— —	2,400
<i>Anmärkning.</i> Äldre Kommissionslandtmätare, som uppnått 60 års ålder och tillbragt 30 år i statens tjänst, tilldelas vid afskedstagandet pension af 3,000 mark.			
14 yngre kommissionslandtmätare, en hvar	2,000	— —	2,000
14 arfvoden à 1,000 mark, att af Senaten på Landtmäteriofverstyrelsens förslag tilldelas extra landtmätare	— —	— —	14,000

Jag har i min motion sagt, att jordegarna orättvist fått betala de till många millioner uppgående samlingar af kartor och handlingar, som finnas i rikets landtmäterikontor och hvilka staten nu anlitar för sina enskilda ändamål. Ingen har bestridt detta; och om man beräknar deras värde, kan man antaga, att landtmätericorpsen icke kostat staten något under hela sin tillvaro. Jag frågar: finnes det någon annan corps i riket, som kunnat för så billigt pris erhållas? Det finnes en nyinrättad skogsstat; men för den har emellertid Riksdagen ställt på det sättet, att tjänstemännen hafva skälig lön, men nedsatt taxa för förrättningar åt enskilde. Så bör det väl ock ställas för landtmätaren och jordegaren. Derigenom skulle ock mindre förrättningar, som ej tåla stora kostnader, kunna utföras för en skälig och för jordegaren icke särdeles betungande utgift. Nu kan det ju ej vara annat än i högsta grad betungande för jordegarna och obehagligt för landtmätarna, att hela arfvodet och i många fall den öfverstigande resekostnaden skall utgå direkt af jordegaren och särdeles när sådant måste ske genom utmätningsåtgärd, såsom ofta nu är fallet. Till hvilka olägenheter och misshäligheter mellan jordegare och landtmätare detta kan leda, är lätt att inse. Jag anser därför, att jordegaren lika så väl som skogsegaren bör hafva lindring i sina utgifter och få taxan nedsatt.

Jag har vidare sagt, att det nu provisoriskt och hufvudsakligast åt militärer lemnade ekonomiska karteverket bör lemnas åt den nu till stor del lediga landtmätericorpsen, som, såsom förut yttrats, kan såsom sig bör utföra det till landets och statens bästa, och detta på kortare tid och för mindre kostnad, än någon annan tjänstemannacorps kan utföra det.

Jag har vidare sagt, att jordbruksstatistiken bör och kan med säkerhet utföras af landtmätericorpsen så tillförlitligt och tidigt, att derigenom det afsedda ändamålet vunnas. Och jag tror, att ingen skall kunna bestrida detta.

Men, mine herrar, *jag fordrar nu icke beslut om allt detta*. Jag har ju endast en så billig begäran, som den om en utredningsåstadkommande utan eller genom en liten komité. Kunde icke det bifallas? Fordrar icke billigheten, att Riksdagen och Kongl. Maj:t göra något för landtmätericorpsen och för jordbruket, och att man åtminstone ser efter huru det är stäldt med landtmätarna och jordegarna uti antydda fall? Riksdagen har i mannaminne icke med någon framställning eller någon komité besvärats uti nämnda hänseenden, hvilka torde få anses värda uppmärksamhet.

Mine herrar, jag ber att herrarne täcktes bifalla motionen och jag har den goda tanke om herrarne, att I icke må i detta fall svika min förhoppning. Jag yrkar bifall till min motion.

Friherre von Essen, Fredrik: Då den föregående talaren så länge tagit Kammarrens tålmod i anspråk, vågar jag endast några ögonblick och med all önskvärd korthet yttra mig för bemötande af hans anförande.

Om Stats-Utskottet hade intagit någon större del af motionen i

*Förelagen
utredning
beträffande
landtmäteri-
corpsens om-
organisering.
(Forts.)*

*Förelag-
utredning
beträffande
landtmäteri-
corpsens om-
organisering.*
(Forts.)

sitt utlåtande, såsom motionären synes hafva önskat, skulle han säkerligen icke heller känt sig tillfredsstäld. Han har för Kammaren uppläst motionen och han tog sig anledning att göra detta, därför att Utskottet använt uttrycket: "hänvisande till motionens innehåll". Det är ett uttryck, som jag aldrig hädanefter skall tillråda Utskottet att begagna, ty det kan missuppfattas på ett sätt, som icke är för Kammaren tillfredsställande. Jag anser mig dock skyldig att bemöta motionären, men, såsom nyss nämndes, blir det endast med några få ord.

Hvarför Stats-Utskottet icke tillstyrkt motionen beror af, att den är stödd på två grundpelare, som Stats-Utskottet ej kunnat godkänna: den ena, att det ekonomiska karteverket skulle bearbetas af landtmätericorpsen; och den andra, att denna corps skulle indelas i distrikt.

Hvad den förra saken beträffar, har Stats-Utskottet i föl på Kongl. Maj:ts proposition tillstyrkt Riksdagen, att det ekonomiska karteverket skulle bearbetas af Generalstabens topografiska afdelning. Detta tillstyrktes mangrant. Äfven landtmäteridirektören tillstyrkte det, ehuru han delvis reserverade sig, i det han önskade, att det ekonomiska karteverket skulle upphöra; han yrkade således icke, att bearbetandet skulle öfvergå till landtmätericorpsen.

Den andra hufvudgrunden angår indelningen i distrikt. Jag tror, att den allmänna meningen anser det fördelaktigast från jordegarens synpunkt, att han kan få begära hvilken landtmäteritjenstesteman som helst till utförande af ett arbete, och jag förmodar, att det skulle möta ganska stort motstånd i rikets alla delar, om det ansåges nödvändigt, att en landtmätare vore bestämdt fäst vid det distrikt, han tillhörde. Missbruk hafva kunnat ega rum, och det är sorgligt för landtmätericorpsen, att motionären skall hafva behöft uppgifva personer, som missbrukat sin ställning derhän, han nyss anfört. Dessa missbruk måste dock antagas hafva varit undantag, och det torde väl få anses gifvet, att i regeln så icke egt rum. Det torde väl ock få antagas, att det är vida bättre och fördelaktigare, och att jordegaren blir bättre betjenad, om han får välja den landtmätare, som anses skicklig och som utför sitt arbete snart.

Då jag detta sagt, eller att de hufvudgrunder, hvarpå motionen är byggd, ansetts böra afstyrkas, vill jag dock icke förneka, att flere delar af motionen kunna anses vara nyttiga och beaktansvärda. Men då Utskottet icke ansett sig kunna biträda de viktigaste delarne af motionen, har det icke synts Utskottet lämpligt att föreslå en delvis acceptering af motionen i en eller annan detalj. Detta har varit hufvudskälet, och jag tror att det har för Utskottet varit tillräckligt att motivera det afslag, hvarom Utskottet hemställt. Utgången skall visa, huru vida Kammaren gillar detta Utskottets förslag. Utskottet skall då också få ett utslag i den frågan, huru vida Kammaren anser det hafva varit den "sjelftagna sjelfherrskaremyndigheten", som gjort en sådan hemställan, som den af Utskottet här afgifna.

Rop hördes nu på proposition.

Herr Nyström: Det var två hufvudpunkter, som Friherre von Essen nu upplyste varit orsaken till, att Utskottet icke kunnat tillstyrka min motion.

Hvad den ekonomiska karteverks-frågan beträffar, måste det väl medgifvas, att den står på *provisorisk* grund. Ty då vid sista riksdagen i Kongl. Maj:ts proposition framställning gjordes att fastläsa det ekonomiska karteverket vid militärerne för en tid af 35 år och med en kostnad af kanske 10 millioner, vann den icke Riksdagens bifall. Det är således intet att stöda sig på i denna fråga, ty den står helt och hållet på *provisorisk* grund, i synnerhet som det såges af chefen för Generalstabens topografiska afdelning, att han saknar hållpunkt för framställande af något förslag om kartarbetets fortsatta bedrivande.

Hvad den andra punkten angår, får jag säga, att jag mycket gerna afstår från frågan om landtmätericorpens indelning i distrikt, om så är att jordegarna finna detta mera öfverensstämmande med sitt eget intresse och bästa. Ty distriktsindelningen är naturligtvis en inskränkning i landtmätarnes verksamhetskrets. För landtmätarens ställning är det bättre, om han har länet till verksamhetsfält, än om han har endast en viss del. Men för den mindre jordbrukaren har jag trott det vara sämre, om han har landtmätaren långt borta, när han behöfver honom, än om han har honom i närheten, ty finnes han nära, blir kostnaden mindre, än om landtmätarne äro kringspredda i olika delar af landet och långt aflägsne.

Jag är tacksam för att jag fått de upplysningar af Friherre von Essen, som han nu gifvit, ty derigenom har jag fått veta hufvudmotivet till motståndet från Utskottets och kanske från Riksdagens sida, och jag skall försöka att en annan gång, då jag möjligen återkommer, närmare gå i en rigtning, som mera passar Riksdagen att antaga.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till Utskottets förevarande hemställan och sedan på afslag derå och bifall till den i ämnet väckta motionen, hvarefter propositionen på bifall till Utskottets hemställan förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

7 punkten.

Mom. a).

Bifölls.

Mom. b).

Friherre von Kræmer: Jag har icke kunnat känna mig tillfredsstäld med den motivering, hvarmed Stats-Utskottet afslagit den förevarande motionen. Jag tager visserligen för gifvet, att här icke

*Förelagen
utredning
beträffande
landtmätericorpens om-
organisering.
(Forts.)*

*Ifrågaatt
anslag till
ekonomiska
häradskartor
öfver Skaraborgs och
Vermlands
län.*

Ifrågasatt
anslag till
ekonomiska
häradskartor
öfver Skara-
borgs och
Vernlands
län.
(Forts.)

är möjligt att genomdrifva motionen, men att affärda den på de skäl Stats-Utskottet gjort är så att säga att slå dörren i bakläs.

Hvar och en, som har en karta öfver sin egendom, torde nog hafva erfarit en känsla af otillfredsställelse, då han betraktat kartan och kommit till egendomens gränser och der funnit: "Berga by här-intill" eller "Hellestads egor angränsa" eller något dylikt. Man skulle då säkerligen önska, att man hade en karta, der belägenheten af ens egna egor i förhållande till det kringliggande landet vore utmärkt och der man dessutom kunde se beskaffenheten af grannens angränsande egor. Det vore en nytta, som skulle kunna vinnas genom dessa häradskartor. Men äfven ur mera allmän synpunkt tror jag, att dessa kartor skulle blifva ganska nyttiga, t. ex. såsom skolmateriel i folkskolorna. Jag tror nemligen, att vid undervisningen i geografi i skolorna det möter stora svårigheter för barnen att från kartor öfver Europa eller Asien eller något annat land i tanken öfverflytta afstånden till de verkliga distanserna och till de verkliga begränsningarna, med ett ord att tänka sig *bilden* på kartan såsom ett *land*. Denna svårighet skulle efter min tanke undvikas, om i folkskolorna funnes häradskartor, der barnen med största lätthet kunde lära sig inse förhållandet mellan bilden på kartan och verkligheten, när denna verklighet utgjordes af trakter, som barnet sjelft sett. Häradskartor skulle därför lätta framställningen och uppfattningen vid alla andra geografiska studier. Detta är dock en bifördel, hvilken jag likväl icke velat underlåta att påpeka.

Hufvudfördelen af häradskartorna eller att, såsom motionären säger, det för utredning af eganderättsförhållanden skulle vara af stor nytta, om sådana funnes tillgängliga, det är något, som endast torde behöfva antydvas. I denna fråga är det liksom i så många andra, att det bästa är fiende till det goda. Ty naturligtvis skulle det vara till mera gagn för den enskilde och det allmänna om, i enlighet med hvad 1878 års komité föreslagit, kartor kunde utgifvas i skalan 1:20,000, men jag behöfver icke tala om de oerhörda kostnader, som derigenom skulle uppstå. Emellertid vore redan utgifvandet i skalan 1:50,000, en betydlig fördel, och nog har väl motionären bra rätt deri, att det minst sagdt är ett oförlåtligt slöseri att låta dem ligga i arkivet likt räntelösa värden.

Emellertid är det icke att hoppas, att Riksdagen skall frångå den tanke, den redan uttalat, att utgifning af dylika kartor icke vidare borde ega rum *på statsverkets bekostnad*. Motionären har icke heller begärt något sådant. Han har endast begärt, att staten skulle i någon mån *bidraga*, och det är därför, som det synes mig att en annan motivering bort för afstyrkandet anföras. Den motivering, som Friherre von Essen och jag föreslagit, återfinnes, såsom herrarne se, på sidan 43 och har följande lydelse:

"Hvad angår det af Herr Widmark framställda förslag, så vill Utskottet ej förneka, att icke allenast enskilde, utan äfven staten i ej ringa grad kan hemta nytta af ekonomiska häradskartor, utgifna i skalan 1:50,000, och att således ur denna synpunkt anledning kunde finnas för staten att lemna bidrag till utgifning af de kartor, motio-

nären uppgifvit. Men då — enligt hvad motionären meddelar — Kongl. Maj:ts den 15 December 1871 gifna och på ett föregående riksdagsbeslut grundade förordnande, att utgifning på statsverkets bekostnad af ekonomiska häradskartor i skalan 1:50,000 icke vidare skulle ega rum, ännu qvarstår oförändradt, och någon giltig anledning att, beträffande särskildt Skaraborgs och Vermlands län, afvika från hvad för hela riket finnes stadgad ej synts Utskottet nu vara för handen, har Utskottet ansett skäl för närvarande saknas att tillstyrka motionen.“

*Ifrågasatt
anslag till
ekonomiska
häradskartor
öfver Skara-
borgs och
Vermlands
län.
Forts.*

Genom ett sådant mildare afstyrkande afklipper man icke all möjlighet att för framtiden åstadkomma något i det syfte motionären föreslagit. I stället för detta har Utskottet ett alldeles bestämdt afstyrkande, men genom en typografisk ödets ironi har här insmugit sig i Utskottets utlåtande ett svårt tryckfel. Omen accipio, skulle jag vilja säga; ty jag hoppas, att detta må föreåda, att Utskottets motivering måtte ändras och rättas, och att Kammaren, med bifall till Utskottets tillstyrkan i klämman, må antaga den af mig och Friherre von Essen föreslagna mildare motiveringen.

Herr Stjernspetz: Jag kan för min del icke instämma i det slut, hvartill Stats-Utskottet kommit. Det är visserligen sant, att år 1871 inställdes utgifningen på statsverkets bekostnad af ekonomiska häradskartor; men de skäl, som gälde den tiden, förefinnas icke numera. Ett af dessa skäl var, det antager jag att herrarne påminna sig, statsverkets så väl som det ekonomiska tillståndet i allmänhet i landet under åren 1869—1871, hvilket var temligen bedröfligt, hvarför staten ansåg sig böra vidtaga inskränkningar i budgeten, hvarhelst sådana möjligen kunde göras. Detta var det verkliga hufvudskälet, hvarför Stats-Utskottet då letade upp denna utgiftspost och strök den. Ett annat skäl var, att det ekonomiska karteverkets personal nyss blifvit uppsatt och därför var mindre inne i sitt arbete. Detta gjorde, att ganska grava anmärkningar med fog gjordes mot arbetets beskaffenhet; att man påvisade flera felaktigheter och mindre lämpligt tillvägagående i ett och annat, så att arbetet blef mindre tillförlitligt. Dertill kom vidare, att utgifterna voro ganska dryga, därför att arbetet så nyss kommit i gång. Alla dessa skäl förefinnas icke numera. Genom den öfning, personalen numera fått, bearbetas karteverket utan att lemna något öfrigt att önska. Det förefaller mig därför mera såsom svepskäl af Utskottet, då det säger sig icke finna något skäl att frångå det en gång fattade beslutet att icke utgifva ekonomiska häradskartor på statsverkets bekostnad. Jag får derjemte fästa herrarnes uppmärksamhet på, att motionären alls icke har begärt, att karteverket skulle utgifvas på statens bekostnad. Hans motiön innefattar, att kartorna skulle utgifvas på landstingens, hushållnings-sällskapens eller kommunernas bekostnad, men att staten, för att bidra till att ett sådant utgifvande komme i gång, skulle årligen lemna ett bidrag af 3,500 kronor. Detta är visst icke detsamma, som att staten skulle på sin bekostnad utgifva kartorna.

*Ifrågasatt
anslag till
ekonomiska
häradskartor
öfver Skara-
borgs och
Vermlands
län.
(Forts.)*

Så har Utskottet vidare fäst sig vid, att motionären endast begärt anslag för Skaraborgs och Vermlands län. Men jag får fästa Kammarens uppmärksamhet på, att om detta anslag beviljas, är förhållandet för närvarande sådant, att det under de närmaste 5 à 6 åren icke skulle kunna användas för något annat län än Skaraborgs och Vermlands. Sannolikt är det endast därför, att något annat län af ofvan antydda skäl icke kunnat hafva nytta af anslaget, som motionären begärt sådant endast för dessa begge län, helst jag icke kan föreställa mig, att det varit motionärens mening, att dessa län skulle beredas en fördel på de andras bekostnad, och att man sedan skulle säga nej, då fråga blefve om de öfriga länen. En så orimlig tanke kan jag icke tillskrifva Herr Widmark i hans motion. För öfrigt vill jag också nämna, huru det förhåller sig med utgifvandet af dessa kartor. Staten har utgifvit uteslutande på sin bekostnad kartor öfver Uplands och Örebro län. Men respektive landsting och hushållningssällskap hafva sedermera utgifvit kartor öfver Östergötlands samt en del af Stockholms län. Men om man därför vill säga, att landstingen och hushållningssällskapen bekostat utgifningen ensamme, begär man ett misstag, ty staten har fått bidraga till utgifningen genom att låta transportera ned kartor till 1 : 50,000-skalan, ehuru detta är något, som icke synes i räkenskaperna. Vidare har staten lemnat bidrag genom att låta kartorna tryckas på Generalstabens litografiska anstalt, som genom kontrakt är skyldig att för statens räkning trycka kartor till lägre pris, och i detta fall gått till mötes så långt som möjligt. På så sätt har staten bidragit icke obetydligt till utgifvande af dessa kartor. Beloppet af dessa bidrag kan icke så säkert bestämmas till siffran, men att det går högre än till de 3,500 kronor, motionären här föreslagit, tror jag mig kunna påstå.

Hvad nyttan af dessa kartor beträffar, tror jag, att kändedomen om Sverige i ekonomiskt hänseende och noggrann kändedom om arealen alldeles icke är af ringa vikt. Så t. ex. har Kronobergs län med stora uppoffringar låtit upprätta kartor öfver den vattensjuka marken inom länet för vattenaftappningars skull. Om man der hade haft dessa ekonomiska kartor, skulle man aldrig hafva behöft göra så stora uppoffringar. Deraf är det lätt att förstå, att, om man gäfve ut sådana kartor, som här föreslagits, det skulle väsentligt underlätta dylika stora företag. Då dessutom anslaget är så ofantligt litet som 3,500 kronor, har det förvånat åtminstone mig icke så litet, att Stats-Utskottet icke har kunnat bifalla detta. Säsom vi veta, lemnar staten hvarje år ett anslag af 76,000 kronor till dylika kartors upprättande. De gräfvas sedermera ned i arkiven. Hvad skulle man säga, om en egendomsegare läte mäta upp sina egor och beskrifva dem, men sedan gräfde ner dessa handlingar eller läste in dem i ett skrin och satte ned det i källaren att förvaras. Dock gör staten på detta sätt, då den anslår 76,000 kronor årligen till upprättande af kartorna, men icke intresserar sig för att någon af dem blir allmänt spridd eller kommer till någon nytta.

Jag hysar icke, helst motionären icke är här, stora förhoppningar om framgång för att få igenom detta lilla anslag. Eljest skulle jag

taga mig friheten att framlägga ett något annorlunda formuleradt förslag, på det att man icke måtte stöta sig på att här endast talas om Skaraborgs och Vermlands län. Jag skulle nemligen velat framställa ett sådant förslag: "att Riksdagen måtte, för utgifning af ekonomiska häradskartor i skalan 1:50,000, der ej mindre skala pröfvades tillräcklig, för år 1887 bevilja ett anslag af 3,500 kronor, att användas till bidrag med en tredjedel af den för kartutgifningen beräknade kostnaden att utgå till vederbörande landsting, hushållningssällskap eller kommuner, som förbunde sig att bestrida alla i öfrigt för denna kartutgifning uppkommande kostnader." Då vore icke taladt om vissa län, men man hade i allt fall följt motionärens afsigt att bidrag till kartornas utgifning skulle lemnas i samma mån, som kartor blefve upprättade inom länen, hvarigenom alla län skulle efterhand få en sådan fördel. Jag vill icke nu anhålla om proposition på detta förslag, men om någon vill understödja detsamma, skall jag åter upptaga det, men för närvarande gör jag, som sagdt är, intet yrkande.

*Ifrågasatt
anslag till
ekonomiska
häradskartor
öfver Skara-
borgs och
Vermlands
län.
(Forts.)*

Friherre von Essen, Fredrik: I likhet med min granne till höger vill jag yrka bifall till Stats-Utskottets betänkande i afseende på denna motion af de skäl, som af honom nyss anförts, men tillika anhåller jag, att den motivering måtte användas, som i hans och min reservation blifvit föreslagen, enär jag i likhet med honom anser ett utgifvande af detta kartverk med *understöd* af statsmedel vara mycket gagnande. Jag tror nemligen, att penningarne skulle vara synnerligen väl använda för utgifvande af ett sådant kartverk. En stor del af vårt land har fått dessa kartor utan utgift, en annan del har betalat dem, men det vore väl intet hinder för de öfriga länen att komma i åtnjutande af ett så dyrbart arbete. Jag tror derföre, att frågan om ett särskildt anslag vore ganska beaktansvärd, på det att kartorna måtte kunna utgifvas i stället för att ligga i arkiven. Men då motionen afser endast två län och frågan icke är närmare utredd angående kostnaden för ett fortgående på den beträdda vägen och fråga icke heller nu är att gå vidare, har jag ansett mig icke kunna tillstyrka motionen. Vigten ligger nu endast på att icke *afklippa* frågan. Det är detta friherre von Kræmer och jag sjelf velat undvika. Vi hafva sökt att genom motiveringen icke stänga dörren för främjande en annan gång af en så vigtig sak.

Grefve Sparre: Jag ber att få fästa uppmärksamhet derpå, att här endast afses motiveringen till ett afstyrkande af en enskild motion. Om Kammaren, såsom jag hoppas, vill bifalla, hvad Utskottet i klämman hemställt, är derigenom hela frågan förfallen och ingen skrifvelse kan komma i fråga, då här endast föreligger en enskild motion. Jag hemställer derföre, om det i denna fråga kan vara skäl att tala om motiveringen. Utskottets motivering innehåller icke annat än ett uttalande, att det i afseende på dessa två län icke kan vara lämpligt att nu vidtaga någon undantagsåtgärd och derom tror jag, att Kammaren kan vara ense med Utskottet.

Sedan öfverläggningen angående förevarande moment förklarats härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende derå yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels ock, af Friherre *von Kramer*, att Kammaren, med underkännande af Utskottets motivering beträffande den i ämnet väckta motionen och med godkännande af den motivering, som intagits i den af honom och Friherre von Essen mot denna punkt afgifna reservation, skulle gilla det slut, hvartill Utskottet i samma moment kommit.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till Utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

8—13 *punkterna.*

Biföllos.

14 *punkten mom. a).*

Anslag till befrämjande i allmänhet af dels slöjderna, dels handel och sjöfart.

Herr Statsrådet Friherre Tamm: De anslag, som af Riksdagen äro anvisade till befrämjande af jordbruk, handel och näringar, innehålla, såsom Kammaren nogsamt har sig bekant, en hel grupp anslag, sammanförda under ett reservationsanslag, för hvars belopp Stats-Utskottet här har redogjort. Samma förhållande gäller med afseende på de anslag, som under den stora gruppen äro lemnade till befrämjande i allmänhet af slöjderna. I detta belopp, som stiger till 40,500 kronor, ligga de för särskilda ändamål anvisade anslag, hvilka utgöra enligt den af Stats-Utskottet lemnade utredningen, dels ett anslag till manufakturernas befrämjande 10,500 kronor, dels till befrämjande af husslöjden 10,000 kronor, till reseunderstöd åt arbetare för deras förkofrande i sina yrken 12,000 kronor, ett anslag på 1,500 kronor till slöjdexpositionernas befrämjande, samt slutligen ett på 650 kronor, som äro anvisade för linneväfnadsindustrien. Här bör anmärkas, att i Stats-Utskottets uppgift äro för husslöjdens befrämjande endast upptagna 9,000 kronor, men detta beror på ett fel, icke hos Stats-Utskottet, utan i Statskontorets liggare, der anslaget är origtigt upptaget till 9,000 kronor, ehuru det i sjelfva verket är 10,000 kronor. Genom dessa anslags natur af ett sammanfördt reservationsanslag är till Kongl. Maj:ts förfogande lemnadt att af besparingarne på dessa anslag använda de medel, som behövas för samtliga inom hela gruppen förekommande behof. Detta är bestämdt genom en skrivelse af 1840—41 års Riksdag och har flera gånger varit ytterligare betonadt, särskildt i Stats-Utskottets utlåtande öfver 6:e hufvudtiteln vid 1885 års riksdag, hvilket utlåtande blef af Riksdagen godkändt. Der framhöll Stats-Utskottet obehöfligheten af att öka anslaget till husslöjdens befrämjande just på den grund, att Kongl. Maj:t är berättigad att af besparingarna med full frihet använda hvad som behöves inom den

grupp, som är i fråga, äfven om besparingen uppkommit på en post och användes för en annan. En något mera vidsträckt frihet för Kongl. Maj:t förordades vid 1875 års riksdag af dåvarande civilministern, när han till det statsrådsprotokoll, som åtföljde den Kongl. propositionen, anförde, huru som han till husslöjdens befrämjande ämnade begagna hvad som för året icke vore behöfligt till manufakturernas befrämjande, och äfven detta blef af Riksdagen lemnadt utan gensaga. Nu har till följd af denna Kongl. Maj:ts rätt det också ansetts mindre nödvändigt att särskildt bestämma, huruvida ett för året utgående belopp skulle anvisas på årsanslaget eller på de från föregående år samlade besparingarna. Stats-Utskottet har också grundat sitt afslag på den Kongl. propositionen dermed, att så stora besparingar hafva uppkommit. Jag skall tillåta mig visa, att besparingarne verkligen icke varit så stora, som de Stats-Utskottet i sin tabell här har uppgifvit. Så t. ex. uppgifves att i medeltal besparingen på anslaget till slöjderna uppgår till 14,848 kronor 48 öre, men från detta belopp böra rätteligen afräknas 7,600 kronor, hvilka Kongl. Maj:t årligen under flera år anvisat på besparingarna till slöjderna, och således har i själva verket icke så stor besparing uppkommit, som Stats-Utskottet beräknat, hvilket är nödvändigt att fasthålla, när man skall beräkna de *behof*, som skola fyllas med de särskilda anslagen. Det är icke min mening att härmed säga, att Stats-Utskottet har begått något fel i sina beräkningar. Jag är i tillfälle att lemna upplysning om, hvar-till dessa 7,600 kronor användas, nemligen just till slöjderna. Deraf lemnas till Palmgrenska skolan 5,000 kronor, till Teknisk Tidskrift 1,600 kronor och till Svenska Slöjdföreningen för utgifvande af uppsatser 1,000 kronor.

Nu har Kongl. Maj:t till denna Riksdag begärt icke någon förhöjning af anslaget utan endast den förändring, att 10,000 kronor, som hittills varit på extra stat anvisade för husflitens befrämjande, måtte öfverflyttas på ordinarie stat, och styrkt att behof af ökad anslag förefinnes, men på samma gång påvisat att genom besparingarnes användande finnes tillfälle att fullgöra hvad som behöfves utan att anslaget ökas. Af anslagen till husslöjden, tillsammans 20,000 kronor, finnas årligen anvisade 2,000 kronor till aflöning åt undervisare i slöjd, och då återstå 18,000 kronor till hushållningssällskapen, att användas till husslöjdens befrämjande. Detta belopp är icke tillräckligt, ty anspråken från hushållningssällskapen äro vida större. Så äro för 1886 framställningar inkomna till Kongl. Maj:t om beviljande af tillsammans 25,000 kronor och dessutom från ett hushållningssällskap, som icke uppgifvit något visst belopp, utan begär att få så mycket som möjligt. Således torde dermed vara visadt, att behof af ökad anslag för husslöjdens befrämjande verkligen förefinnes, och då man vänder sig till hela denna grupp, hvarom nu är fråga, så visar sig på samma sätt, att äfven anslaget till arbetares resor icke är tillräckligt, ty då dylika understöd vanligen anvisas med 400 och högst 500 kronor för hvar och en, så hafva högst 30 arbetare om året kunnat komma i åtnjutande af rese-understöd, under det att ansökningar inkomma från 140 à 160 personer hvarje år. Nu har Utskottet på denna Kongl. Maj:ts

Anslag till befrämjande i allmänhet af dels slöjderna, dels handel och sjöfart.
(Forts.)

*Anslag till
befrämjande
i allmänhet
af dels slög-
derna, dels
handel och
sjöfart.
(Forts.)*

begäran om en öfverflyttning af det extra anslaget på 10,000 kronor till ordinarie stat svarat: "det anse vi icke behöfvas, emedan besparingarne stå till Kongl. Maj:ts disposition, vi bevilja icke alls någon ökning utan minska i stället anslaget med 10,000 kronor", och i farten att minska har Utskottet äfven sökt nedsätta ett anslag, som kommer strax härefter, med 10,000 kronor. Jag tror, att när man ser, huru stora belopp hafva behöft användas på besparingarne, skall man finna, att Stats-Utskottet har saknat skäl att göra en sådan minskning i hvad som redan förut har visat sig vara erforderligt, och det så mycket mera som, enligt hvad Utskottet påvisat, utan att göra någon anmärkning mot det sätt, hvarpå besparingarne användts, dessa hafva nedgått från att år 1880 vara 256,196 kronor till endast 64,000 kronor. Det finnes således efter mitt förmenande fullt skäl för att bifalla hvad Kongl. Maj:t i ärendet föreslagit.

Hvad nu särskildt angår det senare anslaget, nemligen det till befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart, så eftersom två reserveranter inom Stats-Utskottet hafva i denna punkt infört ett vilkor om detta anslags nedsättande och det därför kan blifva tal derom nu, ber jag få nämna, att icke heller detta anslag varit till hela sitt belopp anvisadt, emedan tillgång funnits på handels- och sjöfartsfonden till bestridande af de behof, som förefunnits, under det att besparingarne på detta anslag hafva visat sig erforderliga att fylla behofvet inom öfriga delar af samma grupp.

Jag öfverlemnar till Kammarrens klokhet att sjelf afgöra, huruvida det med anledning deraf, att dessa anslag icke till fullo utgått, kan vara skäl att göra den nedsättning, som Stats-Utskottet föreslagit. Det lär kunna gå för sig till en tid att reda sig med det mindre beloppet, så länge nemligen medel kunna tagas från handels- och sjöfartsfonden och under full förvissning att Riksdagen, när Kongl. Maj:t anmäler behof af ökade medel, äfven är villig att höja anslaget till befrämjande af handel och sjöfart.

Friherre von Essen, Fredrik: Då jag tagit mig friheten reservera mig vid denna punkt med häntydan på hvilket beslut kan komma att fattas vid 15:de punkten, så tillåter jag mig hemställa, att 15:de punkten måtte få behandlas i sammanhang med 14:de punkten mom. a.

Härtill lemnade Kammarren, på gjord proposition, sitt bifall.

Friherre von Essen, Fredrik: Herr Statsrådet Friherre Tamm har så fullständigt redogjort för förhållandet med afseende på de anslag, som nu äro föremål för behandling, att jag icke anser mig böra deröfver göra någon vidare utveckling. Jag vill endast för Kammarren redogöra för skälen, hvarför jag tagit mig friheten reservera mig mot det förslag, hvartill Stats-Utskottet kommit. Jag anser i likhet med Friherre Tamm, att det belopp, som af Kongl. Maj:t ansetts vara behöfligt för höjande af anslaget till husslöjdens befrämjande, hvilket belopp nu utgår såsom anslag på extra stat, bör af Riksdagen beviljas på ordinarie stat, oaktadt det visat sig, att åtskilliga besparingar uppstått på flera af de anslag, som tillhöra samma grupp som

detta anslag till husslöjden, ty, såsom Statsrådet Friherre Tamm nyss visade och såsom af flere till Stats-Utskottet lemnade handlingar tydligen framgår, hafva ganska betydliga belopp tillskjutits för samma ändamål af den besparingsfond, som står till Kongl. Maj:ts disposition, och hvilken Kongl. Maj:t enligt Riksdagens beslut är berättigad att använda till fyllande af behof, likartade med dem, hvartill anslaget afsetts. Då sålunda flera af dessa anslag icke användas uteslutande till sina ändamål, utan besparingar på desamma blifvit gjorda och i stället medel till de behof, som ansetts böra främjas, tagits från besparingsfonden, kan man väl dock säga, att det varit riktigare, att anslagen hade användts till sitt fulla belopp, derest Kongl. Maj:t deraf hade velat göra bruk. Detta är hvad som rör de anslag, som nu föreligga till behandling under den gemensamma benämningen anslag till befrämjande i allmänhet af slöjderna.

Anslag till befrämjande i allmänhet af dels slöjderna, dels handel och sjöfart. (Forts.)

I 15:de punkten af Utskottets utlåtande behandlas anslagen till befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart. På detta anslag förekommer en besparing uppgående i medeltal till 18,525 kronor årligen. Anslaget utgör 21,500 kronor. Der förefinnes således verkligt en bestämd anledning att föreslå en nedsättning, hvilket också Stats-Utskottet gjort. Utskottet har inskränkt sig till att föreslå nedsättningen till endast 10,500 kronor, emedan det blifvit Utskottet meddeladt, att det finnes behof, som icke förut förekommit, men hvilka böra af detta anslag tillfredsställas och till hvilka Kongl. Maj:t redan anvisat medel. Deribland är ett större anslag å 5,000 kronor till en ny upplaga af en kommersiell signalbok. Med anledning häraf har jag, såsom jag i min reservation framhållit, trots det vara skäl att föreslå, att på detta anslag göres en nedsättning af 10,000 kronor, hvilka skulle användas till att fylla det af Kongl. Maj:t anmälda behof, som behandlats under föregående punkt, och hvartill förut användts ett extra anslag på 10,000 kronor. Resultatet blefve således, att det ordinarie anslaget i dess helhet till denna grupp komme att utgöra samma belopp som hittills, under det att det extra anslaget blefve obehöfligt.

Min reservation skiljer sig från Stats-Utskottets förslag deri, att Stats-Utskottet velat göra en nedsättning af 10,000 kronor äfven i anslaget till befrämjande i allmänhet af slöjderna, mot hvilket vi ledamöter från Första Kammaren i allmänhet velat reservera oss på de skäl, som af Statsrådet Friherre Tamm framställts.

Jag anhåller således om proposition å bifall till min reservation vid denna punkt, hvilken lyder sålunda:

att det under denna anslagstitel på ordinarie stat särskildt till befrämjande af husslöjden uppförda belopp, 10,000 kronor, må med 10,000 kronor till 20,000 kronor förhöjas, dock under vilkor att motsvarande nedsättning i anslaget till befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart må af Riksdagen beslutas.

Herr Grefven och Talmannen yttrade, att, som Kammaren på Friherre von Essens förslag, beslutit, att 15 punkten i förevarande ut-

*Anslag till
befrämjande
i allmänhet
af dels slöj-
derna, dels
handel och
sjöfart.
(Forts.)*

låtande finge behandlas i sammanhang med 14 punkten mom. a), 15 punkten nu komme att uppläsas.

Härpå upplästes

15 punkten.

Friherre Klinckowström: Jag kan icke underlåta att vid denna punkt begära ordet för att varmt hembära Stats-Utskottets majoritet min tacksamhet för att i denna fråga en verklig på sak gående utredning *en* gång har egt rum, hvilken resultat har visat att, utan att statens ändamål med dessa anslag kommer att försummas, en besparing af 10,000 kronor dock mycket väl kan ega rum. Det är, om jag så får uttrycka mig, morgonrodnaden till en ny dag i vår statsreglering, hvilken troligtvis af en stor del af landet skall helsas med mycken glädje.

Denna utredning är så fullständig, att jag dertill icke har något annat att lägga, än att jag lifligt önskar bifall till Stats-Utskottets förslag i denna 14:de punkt och äfven bifall till den 15:de punkten. Jag vet visserligen, att i denna Kammare komma Stats-Utskottets förslag i dessa båda punkter icke att vinna gehör och jag skall visst icke besvåra Kammaren med begäran om votering, men jag är fullt viss derom, att när vi en gång i dessa båda punkter komma till den gemensamma voteringen, så kommer Kammaren att blifva i minoriteten.

Friherre von Essen, Fredrik: Då Kammaren tillåtit, att båda punkterna få föredragas i ett sammanhang, så torde jag äfven få anhålla, att Herr Talmannen ville göra proposition å bifall till den 15:de punkten i enlighet med min reservation, som lyder:

att, under vilkor att i förestående punkt föreslagna förhöjning af 10,000 kronor till det under anslagstiteln befrämjande i allmänhet af slöjderna förekommande särskilda anslaget till husslöjdens befrämjande varder af Riksdagen bifallen, anslaget till befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart må med samma belopp 10,000 kronor nedsättas från 21,500 till 11,500 kronor.

Herr Casparsson: Vid förra riksdagen förekom en fråga om nedsättning af ett ordinarie anslag. Summan var icke större än, 5,000 kronor. Jag hade inom Utskottet reserverat mig mot denna nedsättning och tog mig friheten att äfven i Kammaren uppträda deremot. Man svarade då, att nedsättningen betydde ingenting, och den bifölls. Jag yttrade då, att om Kammaren godkände denna uppfattning, vore det säkert, att Andra Kammaren skulle veta draga konsekvenserna deraf och att det komme att gå med snabba steg utför det lutande planet. Förra året var det fråga om 5,000 kronor, nu gäller det 10,000 kronor. Jag trodde icke, att jag så snart skulle blifva sannspådd.

Min ställning inom Utskottet till denna fråga var, att man skulle både bibehålla det nuvarande ordinarie anslaget och äfven fortfarande låta de 10,000 kronorna kvarstå på extra stat, men derjemte hos Kongl.

Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville till en kommande Riksdag göra den framställning om den minskning af det ordinarie anslaget, hvar till en närmare utredning kunde föranleda. Derför kunde jag icke medverka till det slut, hvartill Utskottet kommit.

Då emellertid Friherre von Essen nu framställt ett annat förslag till lösning af frågan, och från statsrådsbänken icke gjorts några bestämda protester deremot, så kan jag förena mig deri, men gör det icke utan betänkligheter mot detta sätt att vid uppgörande af statsregleringen tumma på de ordinarie anslagen.

Anslag till befrämjande i allmänhet af dels slöjdena dels handel och sjöfart.
(Forts.)

Herr Mankell: Äfven jag ber att till Stats-Utskottet eller åtminstone dem af Utskottets ledamöter af denna Kammare, hvilka anslutit sig till majoritetens mening, få framföra min tillfredsställelse och erkänsla, för det Utskottet behagat, utan särskild påtryckning från enskilda motionärer, försöka åstadkomma den inskränkning och besparing i statsanslagen, som är i grundlagen påpekad.

Men Stats-Utskottet har derjemte uttalat en vigtig grundsats, som jag äfven är mycket tacksam för, nemligen att statsutgifterna böra, såvidt möjligt, bestridas med *anslag*, men icke med *inkomster från fonder*, vare sig särskildt anvisade eller sådana, som uppkommit genom besparingar på allt för stora anslag.

Om någonsin denna grundsats har varit tillämplig, så synes det vara i detta fall. Här hafva, enligt Stats-Utskottets vackra utredning, tydligen på den grupp af anslag, som nu är i fråga, uppstått en mängd besparingar, hvilka tillsammans gjort ett ganska anseeligt belopp; och från dessa besparingar har regeringen utan Riksdagens vetskap kunnat taga medel till diverse ändamål, till hvilka Riksdagen icke gifvit anslag. Det är samma förhållande med den här i fråga varande fonden, som med kassorna och fonderna under Landtförsvarsdepartementet, om hvilka jag under remissdebatten tog mig friheten att orda, och öfver hvilka Riksdagen ej heller har någon dispositionsrätt, knappast någon kontroll.

Visserligen har Stats-Utskottet vid anslagsnedsättningen gått tillväga med en försigtighet, som kan tyckas något för stor, när man ser, huru betydliga öfverskotten äro; men grundsatsen är dock erkänd och en början gjord i den rigtning, som jag anser vara den rätta.

Skilnaden mellan Utskottets förslag och reservanternas tyckes hufvudsakligen vara den, att båda visserligen afstyrkt det nya anslag, som Kongl. Maj:t begärt, äfvensom båda anvisat samma summas erhållande genom en öfverflyttning från ett anslag till ett annat, fastän denna skett på olika sätt, men att Utskottet ytterligare tillstyrkt en verklig besparing af 10,000 kronor. Och det är särskildt denna, som jag vill tillstyrka och till hvilken jag, i likhet med Friherre Klinckowström, hoppas att Andra Kammaren skall gifva sitt bifall, hvarigenom den möjligtvis vid gemensam votering har utsigt att blifva genomförd.

På grund häraf ber jag att få yrka bifall till Stats-Utskottets förslag i så väl 14:de som 15:de punkten.

*Anslag till
befrämjande
i allmänhet
af dels slöj-
derna, dels
handel och
sjöfart.
(Forts.)*

Herr Törneblad: Det har här blifvit nämndt, att man skulle vara tack skyldig de ledamöter af Kammaren, som bidragit till Stats-Utskottets majoritets beslut i denna fråga. Jag ber då få upplysa, att detta beslut fattades inom Utskottet med 12 röster mot 10, och 10 finnas antecknade såsom reservanter.

Vidare ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att då Stats-Utskottet sin pligt likmätigt föreslagit nedsättning af ett anslag, så har detta samstämmigt skett på ett anslag, der besparingar så stora som 18,500 kronor hafva gjorts under flera års tid, oaktadt sjelfva anslaget ej är större än 21,500 kronor. Det är naturligtvis en fullt befogad nedsättning. Skälen till att besparingarna kunnat göras, hafva redan från statsrådsbänken blifvit utvecklade.

Om denna Kammares ledamöter i Stats-Utskottet hafva känt sig något ovissa och tveksamma om att ingå på en nedsättning af 10,000 kronor å anslaget i den 14:de punkten, så må det väl icke synas underligt, då detta anslag är så omfattande och afsedt att främja så olika och i allo så viktiga syften, att man i vissa fall har mycket svårt att uppdraga en bestämd skilnad mellan de olika anslagsbehof, som äro inom denna grupp sammanställda, och då det vidare måste vara en naturlig följd af slöjdens och manufakturernas allt större utveckling och allt större kraf, att om ett anslag, som blifvit gifvet för icke allt för lång tid tillbaka, kan räcka till, man bör vara tacksam derför. När det är fråga om något så viktigt, som befrämjande af hus-slöjden och manufakturerna, så förefaller det mig, som om rätta tidpunkten nu icke vore inne, att göra de besparingar, hvilka böra ifrågakomma i budgeten, just inom dessa anslag, utan att det då hellre borde ske på andra fält, helst som det visat sig, att behofven här måst fyllas genom anlåtande af besparingar, under det regeringen varit förhindrad att till vissa bestämda eller åtminstone mera allmänt angifna syften taga hvad som behöfdes, i hvilket afseende jag ber att få erinra, att å slutet af 23:e sidan i betänkandet finnes upptagen en återstod till Kongl. Maj:ts disposition af 5,850 kronor, efter afdrag af 1,000 kronor, hvarjemte för manufakturernas befrämjande är upptaget ett belopp af 10,500 kronor. Om Kammaren tänker efter, hvad detta uttryck "manufakturernas befrämjande" vill säga, så föreställer jag mig, att ganska mycket befinnes kunna inrymmas under det anslaget, och kanske vida mer, än som här tagits ur besparingarna. Under manufakturernas befrämjande kunna tydligtvis ganska många anslagsbehof innefattas, och det vore väl en fullt befogad varsamhet att icke minska på ett anslag, som kan så väl användas, och på hvilket så många berättigade anspråk just i vår tid framställas och alltjemt komma att framställas. Det förefaller mig alltså, för att i korthet sammanfatta hvad jag sagt som om den besparing, man här sökt att åstadkomma genom en nedsättning af det bestämda anslaget, borde hellre om möjligt sökas på annat håll, än på denna grupp. Med anledning deraf tillåter jag mig att yrka bifall till Herr Friherre von Essens förslag, fullt förvissad om, att det kan möjligen hafva chancer äfven vid den högre rätt, till hvilken en och annan här i Kammaren har vädjat.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade Herr Grefven och Tal-
mannen, att i afseende på 14 punkten mom. a) och 15 punkten, yr-
kats dels bifall till hvad Utskottet hemställt, dels ock, af Friherre von
Essen, att Kammaren skulle bifalla hvad han och Herr Fosser yrkat
i deras emot förevarande delar af utlåtandet afgifna reservation, eller
vid punkten 14:o mom. a):

att det under denna anslagstitel på ordinarie stat särskildt till
befrämjande af husslöjden uppförda belopp 10,000 kronor må med
10,000 kronor till 20,000 kronor förhöjas, dock under vilkor, att mot-
svarande nedsättning i anslaget till befrämjande i allmänhet af han-
del och sjöfart må af Riksdagen beslutas;
och vid punkten 15:o:

att, under vilkor att i förestående punkt föreslagna förhöjning af
10,000 kronor till det under anslagstitelns befrämjande i allmänhet af
slöjderna förekommande särskilda anslaget till husslöjdens befrämjande
varder af Riksdagen bifallen, anslaget till befrämjande i allmänhet af
handel och sjöfart må med samma belopp 10,000 kronor nedsättas
från 21,500 kronor till 11,500 kronor.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förkla-
rades propositionen på bifall till Friherre von Essens yrkande vara
med öfvervägande ja besvarad.

14 punkten mom. b.

Bifölls.

16—22 punkterna.

Biföllos.

23 punkten.

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Sedan Kongl. Maj:ts propo-
sition afgafs, har kronofogden i andra fögderiet af Upsala län blifvit
utnämnd till landskamrerare. Den förut beslutade sammanslagningen
af andra och tredje fögderierna kan alltså träda i verkställighet och
den lediga kronofogdelönen användas till det nyinrättade fögderiet
inom Jemtlands län. Vid sådant förhållande kan förevarande anslag
nedsättas med 4,300 kronor eller till 2,500 kronor.

*Anslag till två
fögderi-
tjenster inom
Jemtlands
län.*

Grefve Sparre: På grund af de upplysningar, som Herr Stats-
rådet och Chefen för Civildepartementet meddelat, hemställer jag, att
Kammaren måtte på det sätt bifalla Utskottets hemställan i denna
punkt, att af det föreslagna beloppet 6,800 kronor beviljas nu erfor-
derliga 2,500 kronor.

Efter härmed slutad öfverläggning bifölls Utskottets förevarande hemställan med den ändring, att beloppet 6,800 kronor nedsattes till 2,500 kronor.

24 och 25 punkterna.

Biföllos.

26 punkten.

*Anslag till en
ny laborato-
riebyggnad
vid Ultuna
landbruks-
institut.*

Herr Statsrådet Friherre Tamm: Af den Kongl. propositionen torde Kammaren hafva funnit, att från Ultuna landbruksinstitut framställningar blifvit gjorda om åtskilliga anslag till för institutet behöfliga ändamål. Kongl. Maj:t har emellertid icke till Riksdagen framställt begäran om några andra sådana anslag, än detta till ett laboratorium vid Ultuna landbruksinstitut. Frågan härom har nu länge stått på dagordningen och framställningar i sådant syfte hafva af institutets styrelse blifvit gjorda åtskilliga år efter hvarandra. Dessutom hafva dessa framställningar blifvit af Landbruksakademins förvaltningskomité förordade och af statsrevisorerna förledit år med särskildt eftertryck frambållna. Nu har Kongl. Maj:t på grund af ett särskildt uppgjort förslag begärt till ändamålet 32,000 kronor. Stats-Utskottet, som erkänt behöfvat, har nedsatt beloppet med icke mindre än 7,000 kronor, eller till 25,000 kronor, och såsom skäl derfor anført, dels att några förenklingar skulle kunna vidtagas, dels ock att institutet sjelf skulle kunna vara i tillfälle att med egna dragare besörja större delen af körsorna, och dels slutligen, att prisen på alla prestationer hafva så betydligt minskats, sedan kostnadsförslaget år 1879 uppgjordes. Med anledning af detta Stats-Utskottets utlåtande har man sökt göra sig reda för, huruvida och till hvad belopp en nedsättning skulle kunna åstadkommas, och vid den ytterligare granskning, som till utrönande häraf blifvit verkställd, har befunnits, att cirka 28,000 kronor skulle kunna vara tillräckliga för att få laboratoriet, väl icke så tillfredsställande som ursprungligen varit afsedt, men dock för sitt ändamål användbart. Huru Utskottet kommit till ett så lågt belopp, som 25,000 kronor, derom har Utskottet icke lemnat någon upplysning, och då det icke anført någon utredning till stöd för sin åsigt, eller ens påvisat, af hvilken sakkunnig person denna beräkning blifvit verkställd, så måste jag anse det vara riktigt, att behålla det åskade anslaget vid den summa, till hvilken två sakkunnige personer på skilda håll kommit. Jag vet icke, hvilka byggnadskunnige personer kunna finnas inom Utskottet, men till dess det visats, på hvilken auktoritet den gjorda nedsättningen blifvit stödd, vågar jag tro, att den utredning, som förut blifvit lemnad, är riktig och det är gifvet, att när ett anslag på 25,000 kronor är otillräckligt, så kan regeringen icke stillatigande acceptera detta mindre belopp. Då Utskottet säger sig komma till en betydlig nedsättning derigenom, att institutet sjelf kan bestrida större delen af körsorna, så ber jag få nämna, att den besparing, som härigenom vinnes, icke lär kunna uppgå till något syn-

nerligt stort belopp. Den beräknade kostnaden för körslorna ingår i det för diverse kostnader uppgifna beloppet, något öfverstigande 1,300 kronor, och då körslorna upptaga endast en ringa del deraf, så kan besparingen icke blifva stor. Hvad beträffar antagandet, att institutet sjelf skulle kunna bestrida hvad som komme att fattas, ifall Riksdagen besluter den föreslagna nedsättningen, så torde Kammaren väl finna, att något sådant icke är att vänta, ty nog lärer väl Ultuna landbruksinstitut lida af det nuvarande betrycket inom jordbruket lika mycket som andra jordbrukare, och således institutets tillgångar för närvarande vara ganska obetydliga. De kunna för öfrigt knappast användas till ett sådant ändamål, och Kongl. Maj:t kan icke heller använda några besparingar att fylla bristen, när det gäller ett af Riksdagen pröfvadt behov. Jag hemställer, att om Kammaren icke vill bevilja det äskade beloppet 32,000 kronor, den åtminstone icke måtte nedsätta det mer, än till 28,000 kronor, och anhåller jag, såsom ledamot af Kammaren, om proposition på följande hemställan, att Riksdagen må till uppförande af ny byggnad för laboratoriet vid Ultuna landbruksinstitut på extra stat för år 1887 anvisa ett anslag af 28,000 kronor.

Anslag till en ny laboratoriebyggnad vid Ultuna landbruksinstitut.
(Forts.)

Friherre von Essen, Fredrik: Då jag för Kammaren öppet bekänner, att detta Stats-Utskottets förslag beror på en öfverenskommelse inom Utskottet, så är jag viss på, att jag genast bereder en och annan talare ett angenämt tillfälle att säga, att sådana öfverenskommelser icke böra ifrågakomma. Men många viktiga anslag hafva dock beviljats på grund af sådana öfverenskommelser. För min del skulle jag icke varit emot att tillstyrka Riksdagen att bifalla det belopp, som kunde vara behöfligt, eller 28,000 kronor, men när man då riskerade att icke få någonting alls, så öfverenskom man att nedsätta beloppet till 25,000 kronor, hvilken nedsättning jag för öfrigt icke anser omöjlig. Om man blott får göra några ändringar i den ursprungliga planen, så anser jag det möjligt att nedsätta kostnaderna till detta belopp, och jag vill nu söka påpeka, huru jag kan göra ett sådant påstående. Herr Statsrådet Tamm, som nyss yttrade sig, uppgaf bland annat, att i kostnadsförslaget ingår transportkostnaden till en högst ringa del. Den förekommer i den punkt, som afser oförutsedda utgifter, och kan icke der upptaga någon synnerligen stor summa. Men transportkostnaden förekommer jemväl på andra ställen i kostnadsförslaget. Så t. ex. ingår den äfven i den punkt, der fråga är om murtegel och sand, hvilket blifvit upptaget till 3,460 kronor, hvarvid det dessutom beräknats till 92 kronor tusendet. De som hafva någon erfarenhet om byggnadskostnad måste medgifva att denna post är allt för högt beräknad. Jag skulle äfven kunna uppgifva andra siffror i förslaget, som synas mycket höga. Men det kan lätt förklaras derigenom, att kostnadsförslaget uppgjordes 1879. Man har nu genomgått detta förslag och funnit, att åtskilliga nedsättningar deri borde ske. Man gjorde derföre en probabilitetsberäkning för att tillse, om icke någon nedsättning kunde ske. Man genomgick förslaget och fann då, att nedsättningar kunde ske, åtminstone intill 28,000 kronor, utan

*Anslag till en
ny laborato-
riebyggnad
vid Ultuna
landbruks-
institut.*
(Forts.)

att någon som helst förändring i byggnadsplanen behöfde ifrågakomma. Utskottet har emellertid tillstyrkt Riksdagen att bevilja 25,000 kronor, med rättighet att i byggnadsplanen vidtaga sådana ändringar, genom hvilka byggnadens ändamålsenlighet icke förminskades. Det finnes mycket, som kan göra en byggnad billigare, utan att den derföre blir mindre ändamålsenlig. I det afsendet vill jag endast påpeka en sak, som jag tror vara ganska enkel. (Talaren uppvisade härvid en ritning öfver den ifrågasatta byggnaden.) Vi se här en byggnad som är ganska vacker — en del af byggnaden innehåller två våningar. Den öfre våningen är afsedd till bostad åt en assistent och en vaktmästare och i öfrigt till inrymmande af materialier. Utan att man nu inom utskottsafdelningen har ingått i någon pröfning, i hvilka delar besparingar möjligen kunde ske i afseende å den yttre ornamenteringen, hvilket dock möjligen kan ske — så har man helt enkelt tänkt sig möjligheten att kunna taga bort öfverbyggnaden och i stället blott bibehålla två gafvelrum på hvardera sidan, samt att gifva åt huset en rektangulär form. Det blefve måhända mindre prydligt, men man vunne derigenom en ganska betydlig besparing. Jag skulle gerna för min del önska att huset blefve så vackert, som förslaget afsett, men när man icke kan få det, hvarföre då icke taga, hvad man kan få. Det kan nog äfven tänkas, att andra förenklingar kunna göras om det blir nödvändigt.

Detta är skälet, och jag tillåter mig derföre föreslå Kammaren att biträda Utskottets förslag, helst som jag tror det vara lämpligt att gå hvarandra till mötes, så att man icke behöfver anlita den gemensamma voteringen, hvilken i de flesta fall misslyckas, då det gäller att vinna bifall till ett större anslag.

Jag tror alltså att klokheten bjuder, att man bifaller Utskottets förslag, och då jag äfven anser det kunna försvaras, så anhåller jag om proposition på bifall till detsamma.

Herr vice Talmannen: Det är med ganska mycken tillfredsställelse, som den, hvilken intresserar sig för landbruksundervisningen i allmänhet och särskildt för Ultuna landbruksinstitut, har sett såväl Kongl. Maj:ts proposition i detta afseende, som äfven att Stats-Utskottet åtminstone i viss utsträckning bifallit densamma. Men jag kan det oakadt icke ställa mig till efterrättelse den varma uppmaning, som den siste talaren stälde till Kammaren, att här honorera den inom Utskottet träffade öfverenskommelsen. Det har nemligen blifvit visadt från ett håll, hvars tillförlitlighet icke kan ifrågasättas, att för byggnadens fullbordande behöfvas 28,000 kronor. Man har underkastat kostnadsförslaget en ytterligare granskning och, ehuru med någon uppoffring af ändamålsenligheten, lyckats nedbringa anslagsbeloppet från 32,000 till 28,000 kronor. Att oakadt dessa upplysningar nedsätta detsamma än ytterligare, till 25,000 kronor, och på det sättet med vett och vilja anslå ett belopp, som icke är för ändamålet tillräckligt, kan jag icke vara med om, och jag hemtar så mycket mera stöd för den åsigten, som mot de positiva uppgifterna från regeringen den ärade talare, som yttrade sig å Utskottets väg-

nar, icke haft något annat, än ett ganska obestämdt förslag till nedsättningar, att framställa, om hvilket han till slut sade, att han icke bestämdt visste, om det uppgick till 7,000 kronor, något hvare en del af Kammarens ledamöter och kunna instämma. Jag kan därför icke inse, hvarför Kammaren skulle bevilja mindre än som erfordras, särskildt vid det anmärkta förhållandet, att det belopp, som kunde komma att brista, icke kan af Kongl. Maj:t med tillgängliga medel fyllas. Då det gäller ett viktigt ändamål, då dessutom utsigten för Ultuna landbruksinstitut att kunna tillskjuta hvad som fattas, måste vara ganska ringa och då dertill kommer, att förslag blifvit väckt, att skilja jordbruket från undervisningen, och att följaktligen, sedan ett sådant beslut trädte i verket, hvilket visserligen icke kan gälla detta år, något bidrag för ett undervisningsändamål från jordbruket icke är att påräkna; så kan jag, under sådana förhållanden, icke anse det lämpligt att nedsätta beloppet under hvad här blifvit föreslaget såsom för ändamålet oundgängligen nödigt, och yrkar således, att det ifrågavarande anslaget måtte bestämmas till 28,000 kronor.

*Anslag till en
ny labora-
toriebyggnad
vid Ultuna
landbruks-
institut.
(Forts.)*

Herr Casparsson: När denna fråga debatterades inom Stats-Utskottet, yttrade en ledamot från Andra Kammaren, som ville hafva afslag på alltsammans: "huru skola vi i Andra Kammaren kunna försvara denna nedsättning på 7,000 kronor". Jag svarade då, att i Andra Kammaren är det nog lätt, men i Första Kammaren blir det litet svårare, och jag kan icke försvara det på annat sätt, än att om en behöfvande begär en viss summa för att komma på rediga fötter, och man icke vill gifva hela anslaget, så nog är det bättre för honom att få någon del deraf, än att helt och hållet blifva utan. Ställningen var inom Utskottet sådan, att man icke borde sätta saken på sin spets, och många hyste der den förhoppningen att om Riksdagen beviljade 25,000 kronor, skulle Kongl. Maj:t kunna af befintliga besparingar anvisa de felande 3,000 kronorna. Nu hafva vi hört, att svårigheter möta i detta afseende, och dock tror jag, att det blir svårt för institutet att med dessa 25,000 kronor utföra byggnaden. Jag har begärt af den byggmästare, som uppgjort det första kostnadsförslaget, en uppgift om den nedsättning, hvartill man med anledning af de förändrade arbets- och materialprisen nu skulle kunna komma, och han har gifvit mig det utlåtandet, att han punkt för punkt har genomgått kostnadsförslaget, som med undantag af tegelposterna, är ganska lågt beräknadt, och detta hufvudsakligen med afseende å den minskning i kostnad, som uppkommer derigenom, att institutet kan utföra en del körslor med egna dragare. Denna omständighet är således tagen i beräkning redan vid det första kostnadsförslaget uppgörande. Den nämnde byggmästaren sade sig hafva vid den förnyade granskningen kommit till det resultatet, att man skulle kunna nedsätta beloppet med 4,000 kronor, eller till 28,000 kronor. Jag ansåg mig skyldig att delgifva Stats-Utskottet dessa uppgifter, och jag har ansett mig skyldig att nu äfven meddela Kammaren desamma. Så stå verkliga sakerna för närvarande, att fullt sakkunnig person

Anslag till en anser, att 28,000 kronor är den *lägsta* summa, hvartill byggnaden
ny labora- under nuvarande förhållanden kan utföras.
toriebyggnad

vid Ultuna
landbruks-
institut.
(Forts.)

Herr Cederberg: Herr Statsrådet Friherre Tamm yttrade bland annat, att han icke kände, hvilken byggnadskunnig person, som Utskottet möjligen kunde haft att tillgå vid granskningen och nedsättningen af det uppgjorda kostnadsförslaget. Då jag har äran att vara suppleant i Stats-Utskottet och väl får anses såsom byggnadskunnig, skulle må hända någon kunna draga den slutsatsen, att den föreslagna nedsättningen berodde på mig. Jag ber därför att få upplysa, dels att jag icke deltagit i detta ärendes behandling inom Utskottet, dels ock att jag, hvarken offentligt eller enskildt, meddelat någon min åsigt om vare sig byggnaden eller därför beräknad kostnad.

Herr Almén: För många år sedan var jag med om en besigtning af detta laboratorium och fann det då i ett bedröfligt skick; jag vet därför att en ny sådan byggnad länge varit af behovet påkallad. Af en ledamot af styrelsen för Ultuna landbruksinstitut har jag hört, att en ny granskning af kostnadsförslaget visat, att byggnaden omöjligen kan uppföras för mindre än 28,000 kronor, och detta äfven om nstitutet skulle bidra med åtskilliga transporter.

Skola de af Stats-Utskottet uppställda vilkor fullgöras, läser man väl icke, på sätt här ifrågasatts, kunna borttaga husets öfre våning och ersätta den med några vindsrum, enär det för ett laboratorium väl behöfliga utrymmet å vinden derigenom minskas och huset för öfrigt blifver mindre ändamålsenligt.

Med den erfarenhet direktionen öfver Ultuna landbruksinstitut eger om vådan af institutets skuldsättning, fruktar jag att direktionen ej vågar begagna sig af det alldeles otillräckliga anslaget och att ett bifall till Utskottets förslag därför i verkligheten betyder det samma som ett afslag, hvarföre jag yrkar, att anslaget må höjas till 28,000 kronor.

Herr Bexell: Med hänsyn till det prisfall på rudimaterier, materialier och arbete, som inträffat sedan 1879, anser jag, att 25,000 kronor mycket väl kunna vara tillräckliga, men när så många olika åsikter äro i denna fråga framställda, så yrkar jag afslag, till dess frågan blifvit närmare utredd.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen att i afseende på förevarande punkt yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels af Friherre *Tamm*, att Kammaren skulle på det sätt bifalla denna hemställan, att beloppet 25,000 kronor höjdes till 28,000 kronor, dels ock att Utskottets hemställan skulle af Kammaren afslås.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på antagande af Friherre Tamms förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf och sedan såsom kontraposition dervid antagits bifall till Utskottets hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som på det sätt bifaller 26 punkten i Stats-Utskottets Ut-låtande N:o 10, att anslagsbeloppet 25,000 kronor höjes till 28,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles punkten oförändrad.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 34;

Nej — 54.

27—33 punkterna.

Biföllos.

34 punkten.

Grefve Strömfelt: Utskottets hemställan i denna punkt rör visserligen egentligen en enskild motion, men denna åter berör en mycket vigtig del af jernindustrien, nemligen rälstillverkningen, hvilken under årtionden visat sig ej kunna arbeta sig fram här i landet. Skälet härtill torde åtminstone till en del vara att söka deruti, att hvarje ung industri har svårt att i sin början kunna tillverka ett fabrikat till så lågt pris, som mera utvecklade industrier, hvilka under en följd af år vunnit en större marknad. Utskottet synes hafva en viss känsla för, att denna industri skulle kunna och borde återupptagas, i det Utskottet yttrar: "Det enda fullt verksamma sätt, hvarigenom en inhemska industri för rälstillverkning skulle kunna främjas och uppmuntras, vore enligt Utskottets tanke, om staten kunde för sina jernvägar i större skala och mera jemnt begagna sig af i Sverige tillverkade räler". Jag vill minnas, att för några år sedan det var mycket nära, att ett kontrakt skulle uppgöras mellan Styrelsen för statens jernvägstrafik, hvilken under senare årtionden visat sig vilja, så mycket den kunnat, understödja svenska industrien, och en större verkstad, men om jag icke missminner mig, strandade uppgörelsen derpå, att verkstaden, såsom vilkor, uppstälde garanti för fortsatt afsättning. Jag förmodar, att sådan garanti icke kunde lemnas, därför att Styrel-

*Ifrågasatt
understöd åt
rälfabriker.*

*Ifrågasatt
understöd åt
rälsfabriker.
(Forts.)*

sen, såsom alla andra styrelser, kontrolleras af statens revisorer, hvilka kunnat göra anmärkning deremot. Det blef emellertid ingenting af med det ifrågasatta kontraktet.

Utskottet säger vidare: "i hvad mån detta, såsom af senaste statsrevisorer blifvit antydt, kan ske utan nämnvärd förlust för statsverket, lär svåriligen nu böra blifva föremål för Utskottets utredning". Ja väl, men i detta ligger dock ett erkännande, att det vore synnerligen väl, om svenska staten, d. v. s. trafikstyrelsen, ville och kunde använda i Sverige tillverkade räler, likasom ock ett erkännande, att frågan fortfarande är i behof af utredning. Då nu detta berör den svenska jernindustrien och dess förmåga att arbeta eller dess förmåga att kunna sysselsätta arbetare, hvilka under de närvarande konjunkturen och på tillverkningens närvarande ståndpunkt kanske snart blifva till en del utan arbete, så vågar jag hemställa, det Första Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen, i skrifvelse till Kongl. Maj:t skulle anhålla "att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida och i hvad mån eller på hvilket sätt staten bör understödja en inhemsk rälsfabrikation samt så snart som möjligt till Riksdagen inkomma med den framställning, hvartill, efter verkställd utredning, förhållandena må kunna föranleda."

Herr Törneblad: Då Utskottet behandlade denna motion, utgick Utskottet från den åsigt, att dess verksamhet borde hålla sig inom det omfång, som motionen anvisade, och Utskottet har därför anmärkt, att den af motionären ifrågasatta utvägen för befrämjande af förevarande ändamål, enligt Utskottets tanke, icke kunde tillstyrkas. Här för har Utskottet ock anfört skäl. Att deremot på något sätt opinera i frågan vare sig åt det ena eller andra hållet, det torde väl icke hafva legat inom Utskottets befogenhet och bestämdt icke inom dess tid och förmåga, ty denna fråga är väl af den omfattning och vikt, att den förtjenar att icke tagas såsom bihang till en enskild motion, hvilken behandlas af Stats-Utskottet. Utskottet har därför skrivit sin motivering på det sätt, som här skett, nemligen att denna fråga i hela sin omfattning icke hör till den föreliggande punkten, sådan den af motionären framstälts, och jag föreställer mig, utan att på något sätt inlåta mig på skälen för eller mot hvad den näst föregående talaren yttrat — för min enskilda del skulle jag visserligen kunna säga att jag vore snarare för rälsinköp från statens sida —, att Kammararen gjorde klokast uti att, lika med Utskottet, låta frågan stanna vid dess naturliga gräns och icke nu utan föregående utredning fatta något beslut i det afseendet, utan låta saken — som för närvarande är en öppen fråga till följd af senaste statsrevisions hemställan, åt hvilken naturligen regeringen egnar all önsklig omtanke — stanna dervid och icke, allra helst vid denna sena timme och i en relativt fåtaligt besökt Kammare, framlägga något förslag till skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvilket ju alltid kan hafva sina konsekvenser med sig och därför bör i alla händelser vara mycket moget öfvervägdt och öfvertänt. Bättre vore då att återremittera frågan till Stats-Utskottet, men jag föreställer mig dock, att det vore klokast bifalla Utskottets hemställan,

som ju icke går ut på annat än att afstyrka den af motionären föreslagna utväg till befrämjande af saken, och att det sedan skulle bero på de åtgärder, som regeringen kan komma att vidtaga, hvad afseende saken i sin helhet kan vinna, eller huru den praktiskt må kunna utföras. Jag tillåter mig således, med stöd af hvad jag yttrat, äfvensom af hvad Utskottet anfört i sin motivering, hemställa om bifall till Utskottets utlåtande i denna punkt.

*Ifrågasatt
understöd åt
rälsfabriker.
(Forts.)*

Grefve Strömfelt: Jag skall bedja att få ändra mitt yrkande så till vida, att jag begär återremiss till Stats-Utskottet, ty det kan vara skäl, att Utskottet får yttra sig rörande den tanke, jag nyss framkastade. Den siste ärade talaren önskade helst, att frågan skulle stanna vid »dess naturliga gräns». Han menade väl dermed den gräns, der den nu blifvit stäld. Härpå vill jag svara honom, att den stått vid denna naturliga gräns i många år och icke kunnat komma deröfver. Nu finnes det en möjlighet att den skulle komma ett steg öfver denna gräns och därför yrkar jag återremiss i denna punkt.

Herr Casparsson: Jag har inom Utskottet ifrågasatt att få motionen åter remitterad till afdelningen, för att bereda den ett välvilligare mottagande, men som ingen förenade sig med mig om detta yrkande, måste jag inskränka mig till den reservation, som jag afgifvit vid denna punkt. Detta är anledningen, hvarför jag nu ber att få säga några ord. Jag skall icke länge uppehålla Kammaren; när klockan är nära $\frac{1}{2}$ 4, bör man icke länge tala om sådana saker som stålräler. Utskottet säger här, att det enda fullt verksamma sätt, hvarigenom en inhemsk rälstillverkning skulle kunna främjas, vore om staten kunde för sina jernvägar i större skala och mera jemnt begagna sig af svenska räler. Det finnes likvisst ett annat sätt och det vore att sätta skyddstull på varan. Denna metod är använd i Amerika med mycket god påföljd. År 1864, det första år då stålräler infördes från England till Amerika, uppgick priset till 135 à 165 dollars per ton, men sedan åsattes en skyddstull, den inhemska industrien qvicknade till, och 1867, då den inhemska fabrikationen kommit i gång, hade rälspriset nedgått till 110 à 115 dollars per ton. 1870 hade det nedgått till 72 dollars. Detta år ingingo åtskilliga jernvägskompanier med en petition till kongressen med anhållan om den då varande värdetullens förbytande till en specifik: »emedan de såsom förbrukare af stålräler och försändare af lifsmedel och materialier för de amerikanska fabrikerne och deras talrika biträden och dugliga arbetare icke ville vara beroende uteslutande af den utländska tillförseln». De ville hellre betala de behöfliga rälerne med 80 och till och med 100 dollars per ton, än att, såsom år 1864 varit förhållandet, utsättas för äfventyret att få betala i medeltal 148 dollars till den utländske tillverkaren. Detta var uppfattningen i Nordamerika och jag tror den har visat sig ganska lycklig.

Hvad nu Motala verkstad beträffar, har jag derifrån sökt och erhållit en del upplysningar. Jag vill då först nämna, att verkstaden år 1883 verkligen var af jernvägsstyrelsen erbjuden att öfvertaga leve-

*Ifrågasatt
understöd åt
rälsfabriker.*
(Forts.)

ransen af räler, men anbudet gick på 7,000 ton, hvilket var mer än verkstaden kunde åtaga sig, och dertill skulle svar lemnas inom 14 dagar. Det förefaller egendomligt, huru man till en inhemsk verkstad kan göra ett sådant erbjudande och begära svar inom 14 dagar. Verkstaden svarade ock, att det var omöjligt antaga erbjudandet. Men detta förnyades. Den 14 Oktober 1885 aflät Styrelsen ett nytt anbud om leverans af räler med begäran om svar före den 1 November, på hvilken framställning verkstaden ej ansåg nödigt ingå i svaromål. Ja, mine herrar, det är verkligen ett så högst egendomligt tillvägagående, att saken väl förtjenar att inom Riksdagen något uppmärksammas. Åren 1879 till 1880 pågingo ock underhandlingar mellan jernvägsstyrelsen och Motala verkstad om verkstadens öfvertagande af rälsleveransen under en följd af tre år. Verkstaden erbjöd sig då att mottaga de förslitna jernvägsskenorna från statens jernvägar till ett pris, vexlande efter det pris för tackjern, som kunde betingas på den inhemska marknaden, samt leverera de nya rälerna till ett pris, som skulle stå till tackjernspriset i förhållande af 2 till 5. Jernvägsstyrelsen ville hafva ett fixt pris af 2 kronor för de förslitna och 5 kronor 50 öre för de nya rälerna. Priset å de utländska rälerna från tyska och engelska verkstäder hade under åren 1876—1880 varit 5,48 kronor levererade vid sidan af fartyg i Göteborg. På dessa vilkor kunde icke verkstaden ingå och dermed förföll hela saken. Meningen var annars att i närheten af de stora grufvefälten i mellersta Sverige anlägga en storartad verkstad för tillverkningen af räler, till hvilken då skulle användas de skånska stenkolen, hvarigenom statens jernvägar skulle hafva tillförts en trafikinkomst af omkring 300,000 kronor. Men på den omständigheten att verkstaden icke kunde gå in på ett *fixt* pris och att detta åter fordrades af jernvägsstyrelsen förföll hela saken, och dermed uppkomsten af en ny svensk industri. Jag tror att frågan verkligen har de dimensioner, att den förtjenar tagas i noggrannare öfvervägande, än som hittills skett. Statsrevisorerna hafva uttalat sig i denna syftning, en enskild motionär likaså och på grund af hvad jag nu sagt samt med stöd af sakens egen beskaffenhet, tror jag att en återremiss verkligen kunde förtjena understöd. Det är möjligt att punkten icke återremitteras i Andra Kammaren, men i alla fall skulle en sådan återremiss innebära en opinionsyttring, i en syftning, som jag anser högeligen önskvärd. Jag förenar mig därför om yrkande på återremiss.

Herr Bennich: Jag tänker icke att i dag ingå i någon kontrovers om den skyddspolitik, som af den föregående talaren blifvit förordad. Icke heller ämnar jag förorda några allmänna beslut derom att staten alltid eller under normala förhållanden skall på ett eller annat sätt underkasta sig uppoffringar för att tillgodose den ena eller den andra industrigrenen. Men å andra sidan kan jag icke dölja för mig, att under tider, då industrien är synnerligen tryckt, och då en arbetslöshet, måhända svårare än den nuvarande, är att emotse, det vore stridande hvarken mot hvad hittills af Riksdagen en och annan gång iakttagits eller mot hvad för landet varit nyttigt, att staten

under sådana förhållanden något mera sörjer för verksamheten inom landet.

Herrarne behagade erinra sig att Riksdagen vid föregående tillfällen, då landets olika delar varit hemsökta af missväxt, stundom gifvit anslag för åtskilliga allmänna arbeten, som under sådana tider borde utföras, på det arbetskrafterna skulle få någon sysselsättning. Men icke nog med att staten i sådant syfte gifvit anslag för utförande af arbeten för dess egen räkning; den har derjemte af samma anledning beviljat anslag åt enskilda företag. Sålunda erinrar jag mig nu, att åt Oscarshamns-Nässjö jernvägen anslogs en million kronor under vilkor, att medlen just under det år, då arbetslöshet var rådande, upparbetades. Jag tror, att förhållandena nu gestalta sig så, att det icke allenast vore med statens fördel förenligt, utan måhända också en berättigad omsorg från statens sida, att sådana arbeten, hvilka för deras räkning ovilkorligen måste litet förr eller senare utföras, blefve verkställda *nu*, då arbetslöshet hotar, i stället att, såsom under vissa föregående lika olyckliga perioder, exempelvis år 1867, egde rum, uppskjuta eller till ett minimum inskränka dylika arbetens utförande. Genom ett så beskaffadt uppskof under tryckta perioder beröfvar sig staten fördelarne af billigare både materialkostnad och arbete, på samma gång staten, genom uppskof till inträffade bättre konjunkturer, kastar sig in i täflan med då rådande lifligare industri på andra områden. Det är denna erfarenhet, som icke gått förlorad för mig. Under de tryckta åren byggde vi våra jernvägar med en återhållsamhet och en sparsamhet i afseende på årliga anslag, som ingalunda rättfärdigades hvarken af statens egen finansiella ställning eller af hänsyn till arbetslösheten inom vida kretsar af vårt land. Men sedermera, då det blef lif i affärerna, då började vi ock att forcera jernvägsbyggandet och drogo arbetskrafterna från näringarna eller åtminstone beskyldes för att hafva uppdrifvit deras arbetskostnader. Ett så beskaffadt ekonomiskt sätt att gå till väga tror jag icke vara det rätta.

Härmed har jag velat hafva anfördt, att jag anser staten böra vara uppmärksam på tidernas vaxlingar, så att under den tid, då arbetslöshet råder, statens egna arbeten icke eftersättas eller uppskjutas till en annan tid, då de ur synpunkten att skaffa arbetsförtjenst icke äro af behovet påkallade. Jag vill anföra några exempel. Det är nu fråga om att bevilja anslag till den norrländska jernvägens fortsättning till Haparanda. Man talar härom med den största försigtighet, ehuru just nu både arbetskrafter och materiel äro billiga. Det fins äfven andra behof, som staten otvifvelaktigt förr eller senare måste fylla; så på fjerde hufvudtiteln tillökning af krigsmateriel, kanoner, projektiler m. m. dylikt; så för sjöförsvaret byggande af nya större krigsfartyg m. m. Om nu staten måste gå i författning om dylik anskaffning, icke bör dermed uppskjutas under en tid, då arbetena kunna utföras för billigare pris och på samma gång vår tryckta industri vinna afsevärd sysselsättning. Äfven förefinnas andra behof, som vi omöjligen kunna för någon längre tid åsidosätta, t. ex. byggande af nytt riksdagshus och ett nytt hus för riksbanken. Dessa byggnader skulle lämpligast utföras under en tid, då byggnadsföre-

*Ifrågasatt
understödt åt
rälsfabriker.
(Forst.)*

*Ifrågasatt
understöd åt
rälsfabriker.*
(Forts.)

tagen i Stockholm hålla på att afstanna och hela massor af byggnadskunnigt folk måhända blifva arbetslösa. Genom dylika byggnadsföretag just nu skulle man först och främst tillfredsställa statens eget behof att få byggnaderna billigt utförda och på samma gång komma arbetarne till hjälp.

Det är på dessa skäl och på nu antydt sätt, som jag tror, att staten — om det till och med skulle ske med någon uppoffring — kan och bör understödja industrien och företagsamheten. Men deremot — jag behöfver kanske icke säga det i denna Kammare — bör efter min tanke staten *aldrig* göra till sitt mål att genom skatteåtgärder gynna den ena medborgaren på den andres bekostnad, om ock ett sådant skattesystem, en gång infördt, endast med varsamhet kan och bör öfvergifvas. Detta är min uppfattning af saken och jag har velat begagna tillfället att uttala den.

Friherre von Essen, Fredrik: Det förefaller mig som om denna fråga har blifvit ledd på afvägar, derigenom att en eller annan talare icke följt den mening, som i motionen innehålles. Kammaren täckes erinra sig, att motionen afser ett anslag af högst 5,000,000 kronor, att — efter förutgången pröfning af de framställningar, som komme att ingå för anslags- och låneunderstöd till fullbordande af fullt tidsenliga verkstäder för rälsfabrikationens bedrivande inom landet — utgå, dels i form af förskotts- eller förlags- och byggnadslån mot billig ränta och amortering samt dels som anslag utan återbetalningskyldighet för betäckande af experimentella kostnader. Denna motionärens begäran har Stats-Utskottet behandlat och ingenting annat. Endast i förbigående har Utskottet berört frågan om sättet för uppmuntrande af den svenska rälsindustrien, i det att det helt lösligt har sagt, att det enda sätt, hvarpå denna uppmuntran kunde ske, vore "om staten kunde för sina jernvägar i större skala och mera jemut begagna sig af i Sverige tillverkade räler". Ingen ledamot i denna Kammare har gifvit Stats-Utskottet orätt i denna tanke. Ingen har heller yrkat, att Stats-Utskottet borde hafva föreslagit bifall till denna motion, som afser statens deltagande i byggnadskostnaden för ett sådant verk för rälsfabrikationen. Men Stats-Utskottet har dock, om också med mycket len hand, berört frågan, huruvida staten bör göra några uppoffringar för framkallande af denna rälsindustri, likvisst lemnande denna fråga öppen, såsom icke tillhörande Utskottets utredning i föreliggande fall. Då likväl denna fråga här har kommit på tal, och man önskat för densammas närmare pröfning återremittera ärendet till Utskottet, så får jag på den grund, att i motionen ingenting i detta afseende yttras, anhålla om bifall till Stats-Utskottets förslag, sådant det nu föreligger, ty den ifrågasatta återremissen skulle innebära, att Stats-Utskottet skulle behandla denna fråga i större omfattning, än motionen gifver vid handen, och införa den på ett område, som icke vore afsedt. Skulle likväl denna återremiss nu beslutas, så får jag för min del förklara, att jag icke kan med min röst understödja den åsigt, som önskar att någon större uppoffring från statens sida skulle göras för att framkalla en industri, som möjligen efter

några år icke skulle blifva så inbringande för de verkstäder, som man hade inledt i densamma. Om t. ex. nu skulle beviljas ett pris, som satte dessa verkstäder i tillfälle att utföra större beställningar, men under ett kommande år hvarken staten eller Riksdagen skulle finna sig uti att betala ett pris, så högt öfverstigande det, som kan betingas för utländska räler, hvilka i afseende å hållbarheten kunna sättas i jämförelse med de svenska, så kunde det hända, att dessa verkstäder skulle synas hafva blifvit bedragna och en industri framkallad, som sedan icke kunde lefva, då detta högre pris icke längre kunde betingas. För min del tror jag tillika, att det tackjern, som i Sverige tillverkas med träkol, är af alltför god kvalitet för att lämpligen användas till detta ändamål. Med afseende på Amerika, som har framkallat en sådan rälsindustri, kan jag äfven meddela, att trots den höga införselstullen, uppgående till öfver 35 % af varans värde, räler hafva det oaktadt på senaste tiden dit införts från främmande land. Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag.

*Ifrågasatt
understöd åt
rälsfabriker.
(Forts.)*

Herr Bexell: Jag, och som jag förmodar mången med mig i denna Kammare, hade trott, att den värde talaren skulle såsom en man hafva stått eller fallit för det system, som han hitintills så envist, så kraftigt befrämjat och understött; nu vill det dock synas, som jemväl han börjar att vackla och sakna tilltro till systemets ofelbarhet och sin lifsgernings storhet. En sådan vridning föreställer jag mig måste kännas påkostande, men har den skett så måste den vara allvarligt menad och förestafvad af högre och renare motiv, än att under alla omständigheter och under hvilket system som helst endast söka, som man säger, hålla sig uppe.

Grefve Strömfelt: En af Stats-Utskottets ledamöter motsatte sig mitt yrkande om återremiss. Han var måhända mera uppriktig än försigtig, då han förklarade, att han å sin sida skulle motsätta sig hvarje förslag att vinna statens direkta medverkan till nu omhandlade rälsfabrikation — och jag tackar honom för denna öppna förklaring. Det är ju möjligt, att en återremiss till Stats-Utskottet icke kan föranleda till någon åtgärd, men den blir dock en opinionsyttring från denna Kammare mot den åsigt, den ärade talaren nyss anförde. Jag anhåller fortfarande om återremiss.

Grefve Sparre: Det förefaller mig, som om vi redan kände ankandandet af det oväder, som om några dagar sannolikt skall blåsa inom Kammaren. Jag hemställer dock, om det kan vara nödvändigt att börja striden i denna fråga. Här föreligger en motion af P. M. Larsson i Löa, angående endast anslags- eller låneunderstöd åt rälsfabriker. Stats-Utskottet har endast kunnat yttra sig deröfver och icke öfver något annat. När motionärens framställning i öfrigt är af den beskaffenhet, att någon vidare utredning inom Utskottet icke gerna kan ega rum, så hemställer jag, hvad en återremiss skall tjena till. Det är en opinionsyttring, säger man. Kan icke en tillräcklig sådan redan ligga uti hvad Riksdagens revisorer i sin berättelse hafva

*Ifrågasatt
understödd &
rälsfabriker.
(Forts.)*

framhållit, rörande denna fråga och hvilket Utskottet i motiveringen till föreliggande punkten upptagit. Jag tror icke, att Riksdagen bör vidtaga någon vidare åtgärd i denna väg, utan anhåller om bifall till den nu föredragna punkten.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner först på bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt och vidare derpå att punkten skulle till Utskottet återförvisas, samt förklarade, efter att hafva förnyat propositionen på bifall till Utskottets hemställan, sig anse denna proposition med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslags en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller 34 punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas punkten till Utskottet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 47;

Nej — 28.

35 och 36 punkterna.

Biföllos.

Som Stats-Utskottets Utlåtande N:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Sjette hufvudtitel, nu blifvit genomgånget, hemställde Herr Grefven och Talmannen, det Kammaren ville tillåta, att de utfärdade anslagen till sammanträdet fortsättande finge nedtagas.

Denna hemställan bifölles.

Justerades tre protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter Kammaren åtskildes kl. 3,54 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.